

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2018

Ympäristöministeriön julkaisuja 2019:6

Ympäristöministeriön tilinpäätös 2018

Ympäristöministeriö Helsinki 2019

Ympäristöministeriö

ISBN PDF: 978-952-361-007-1

Taitto: Valtionneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto
Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö	28.02.2019	
Julkaisun nimi	Ympäristöministeriön tilinpäätös 2018		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön julkaisuja 2019:6		
Diaari/hankenumero	VN/239/2019	Teema	
ISBN PDF	978-952-361-007-1	ISSN PDF	2490-1024
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-007-1		
Sivumäärä	88	Kieli	suomi
Asiasanat	tilinpäätös, talous, toimintakertomus		
Tiivistelmä <p>Ympäristöministeriön vuoden 2018 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumataskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.</p> <p>Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.</p>			
Kustantaja	Ympäristöministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Miljömisteriet	28.02.2019	
Publikationens titel	Bokslut för miljöministeriets bokföringsenhet 2018		
Publikationsseriens namn och nummer	Miljömisteriets publikationer 2019:6		
Diarie- /projektnummer	VN/239/2019	Tema	
ISBN PDF	978-952-361-007-1	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-007-1		
Sidantal	88	Språk	finska
Nyckelord	bokslut, ekonomi, verksamhetsberättelse		
Referat <p>Miljöministeriets bokslutet för 2018 består av en verksamhetsberättelse, utfallskalkyler som redogör för utfallet av budgeten, en intäkts- och kostnadskalkyl som redogör för intäkterna och kostnaderna, en balansräkning som redogör för den ekonomiska ställningen på bokslutsdagen och uppgifter som lämnas i bilagor.</p> <p>Den verksamhetsberättelse som ingår i bokslutet innehåller ledningens verksamhetsrapport, en rapport över de samhälleliga verkningarna av ministeriets verksamhet, en beskrivning av den funktionella effektiviteten, avkastningen och kvalitetsledningen samt om hanteringen av mänskliga resurser. Verksamhetsberättelsen innehåller också ett utlåtande om bedömningen av den interna kontrollen, resultaten av helhetsbedömningarna och sammanfattningar av oegentligheter.</p>			
Förläggare	Miljömisteriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Toimintakertomus.....	8
1.1	Johdon katsaus toimintaan.....	8
1.2	Toiminnan vaikuttavuus	12
1.2.1	Ympäristösuojelu	14
1.2.2	Luonnonsuojelu	25
1.2.3	Vesien- ja merensuojelu	29
1.2.4	Alueiden käyttö	33
1.2.5	Asuminen.....	37
1.2.6	Rakentaminen	38
1.3	Toiminnallinen tehokkuus.....	42
1.3.1	Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus.....	42
1.3.2	Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta	46
1.4	Tuotokset ja laadunhallinta.....	47
1.4.1	Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	47
1.4.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	50
1.5	Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	50
1.5.1	Henkilöstön määrä ja rakenne.....	51
1.5.2	Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit	53
1.5.3	Osaaminen ja muu aineeton pääoma.....	54
1.5.4	Tehty työaika ja henkilöstökulut.....	56
1.6	Tilipäätösanalyysi.....	56
1.6.1	Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen.....	56
1.6.2	Tuotto ja kululaskelma ja tase	58
1.7	Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma	59
1.8	Arviointien tulokset	60
1.9	Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä.....	60
1.9.1	Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot	60

1.9.2	Takaisinperintää koskevat yhteenvedotiedot.....	60
2	Talousarvion toteutumalaskelma.....	61
3	Tuotto- ja kululaskelma.....	65
4	Tase.....	66
5	Liitetiedot.....	68
5.1	Tilinpäätöslitteet	68
	Tilinpäätöksen liite 1	70
	Tilinpäätöksen liite 2	72
	Tilinpäätöksen liite 3	73
	Tilinpäätöksen liite 4	74
	Tilinpäätöksen liite 5	75
	Tilinpäätöksen liite 6	76
	Tilinpäätöksen liite 7	77
	Tilinpäätöksen liite 8	78
	Tilinpäätöksen liite 9	79
	Tilinpäätöksen liite 10	80
	Tilinpäätöksen liite 11	81
	Tilinpäätöksen liite 12	82
	Tilinpäätöksen liite 13	83
	Tilinpäätöksen liite 14	84

Tilinpäätöksen liite 15	85
Tilinpäätöksen liite 16	86
Tilinpäätöksen liite 17	87
6 Allekirjoitukset	88

1 Toimintakertomus

Ympäristöministeriön vuoden 2018 toimintakertomuksen laadinnassa on otettu huomioon laki valtion talousarviosta (423/1988), talousarvioasetus (1243/1992) ja Valtiokonttorin 21.11.2018 antama ohje sekä muut määräykset ja suositukset kertomusten laadinnasta.

Toimintakertomuksessa on tarkasteltu toiminnan tuloksia ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ympäristöministeriön keskeiset tavoitteet olivat vuodelle 2018: Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi, Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimivat kierrätysmarkkinat, Hyvä ympäristön tila, Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut ja Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot. Vuoden 2018 tilinpäätöskertomuksen rakenne on sama kuin vuosina 2014–2017 ja noudattaa aikaisempaa strategiaa Kestävää elinympäristöä ja vihreää kasvua rakentamassa (2014).

Tuloksia ja vaikuttavuutta tarkastellaan näiden tehtäväkokonaisuuksien pohjalta, jotka organisaatorakenteesta riippumatta antavat kokonaiskuvan koko toimialueen vaikuttavuuden kehittymisestä. Tuloksellisuuden kuvaus perustuu ministeriön vuoden 2018 tulossopimuksessa esitettyjen tavoitteiden toteutumisen raportointiin. Toiminnallisen tehokkuuden sekä tuotosten raportoinnissa on hyödynnetty muun muassa työajanseuranta-järjestelmästä ja kirjanpidosta saatua seurantatietoa.

1.1 Johdon katsaus toimintaan

Ympäristöministeriö toteutti vuonna 2018 tuloksellisesti hallitusohjelman kirjauksia ja jatkoi valmistautumista ja vaikuttamista julkisen hallinnon rakennemuutoksen. Ympäristöministeriö edisti merkittäviä lakihankkeita ja toteutti tuloksellisesti hallituksen kärkihankkeita.

Ympäristöministeriön uusi Strategia 2030 julkaistiin keväällä 2018. Ympäristöministeriön vuoden 2019 tulossopimuksen ja tulostavoitteiden laatimisen runkona käytettiin

uuden strategian mukaisia vaikuttavuustavoitteita Hyvä ympäristö ja monimuotoinen luonto, Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta ja Kestävä kaupunkikehitys.

Vuonna 2016 käynnistyneen maakuntauudistuksen valmistelu jatkui edelleen vuonna 2018. Ympäristöministeriö vaikutti valtioneuvoston yhteiseen maakuntauudistusta koskevaan sisältötyöhön ja osallistui yhteisiin maakuntakiertueisiin. Valmisteilla oleva maakuntauudistus muuttaisi monien ympäristön kannalta olennaisten tehtävien hoitoa, järjestämistä ohjausta ja rahoitusta. Maakuntauudistuksen rinnalla kehitettiin edelleen aluehallinnon toimintaa, mutta entistä suurempi osuus kehittämispanoksesta suunnattiin maakuntauudistukseen ja valtion lupa- ja valvontaviraston Luovan valmistelun tukemiseen. Maakuntauudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 14/2018 vp) sisältyi ehdotukset 20 ympäristöministeriön toimialan lain muutoksiksi.

Hallinnon sujuvoittamiseksi ympäristölupamenettelyjen keventämistä jatkettiin ja uudistettiin yleistä ilmoitusmenettelyä sekä sähköistä asiointia ympäristö- ja vesilupien hakemisessa. Uudessa ilmoitusmenettelyssä ilmoituksen käsittely on lupamenettelyä nopeampaa ja hallinnollisesti kevyempää niin toiminnanharjoittajille kuin viranomaisille ilmoitusmenettelyn ollessa kuitenkin ennakoivalvonnan piirissä. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisessä asetettiin jatkohanke, jossa viimeistellään lupamenettelyn digitalisointi luvanhakijalle ja digitalisoidaan hakemusten käsittelyjärjestelmä.

Vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastopöytäkirjan myötä kaikkien maiden yhteisenä tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahteen asteeseen sekä pyrkimyksenä rajata nousu 1,5 asteeseen. Vuonna 2018 Katowicen sopimuspuolikokouksen ilmastoneuvotteluissa saatiin sovittua Pariisin ilmastopöytäkirjalle vahvat toimeenpanosäännöt.

Vuoden 2018 aikana saatiin Euroopan unionin ilmastoaloitteet sekä energiaunionin aloitteet lähes kokonaan käsiteltyä päätökseen ja monilta osin myös voimaan. Päästökauppadirektiivi sekä taakanjakoa ja maankäytön muutoksia (LULUCF) koskevat asetukset tulivat voimaan. Suomi profiloitui vahvana asiaosaajana teknisissä ja strategisissa kysymyksissä sekä EU:ssa että YK:n ilmastoneuvotteluissa. Kansallisen ilmastolain mukaisen vuoteen 2030 asti ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanossa tuettiin erityisesti alueiden ja kuntien ilmastohankkeita ja verkostoitumista.

Ympäristöhallinto on antanut vahvan panostuksen Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajakauden toteutukseen. Rovaniemellä toteutettiin lokakuussa Arktinen ympäristöministerikokous onnistuneesti. Kokouksen loppuasiakirjaa ja tausta-aineistoa hyödynnetään keväällä 2019 järjestettävässä Arktisen neuvoston (ulko)ministeriko-

kouksessa sekä Arktisen neuvoston ympäristöyhteistyössä. Lisäksi Rovaniemellä järjestettiin lokakuussa Suomen puheenjohtajakauden suurin ympäristötapahatuma Arktinen biodiversiteettikongressi.

Kiertotaloutta edistettiin monin tavoin mm. valmisteltiin kansallinen muovitiekartta. Valtakunnallisen jätesuunnitelman vuodelle 2023 "Kierrätyksestä kiertotalouteen" toimeenpano alkoi. Jätesääntelyä sujuvoitettiin asetus- ja ohjeistustyöllä. Jätelain kaksi-vaiheinen muutos eteni. Laki jätelain muuttamisesta (445/2018) astui voimaan 13.6.2018, toista vaihetta koskeva hallituksen esitys hyväksyttiin marraskuussa 2018. Tähän liittyen valmisteltiin jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustaa. EU:n kuudennen jätedirektiivin muutospaketti hyväksyttiin ja aloitettiin sen kansallinen toimeenpano. Lisäksi neuvoteltiin komission kertakäyttömuoveja koskevasta ehdotuksesta ja jätedirektiivien toimeenpanosäädöksistä.

Natura 2000 -verkostoa täydennettiin etenkin meriluonnon kannalta arvokkailla alueilla kaikkiaan 110 000 hehtaarilla sekä ajantasaistamalla koko verkoston tiedot. Asetuksilla perustettavien valtion maiden luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelu eteni maakunnallisina kokonaisuuksina. Valmiina ovat Etelä-Savon, Uudenmaan, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan, Länsi-Lapin sekä Etelä-Karjalan alueita koskevat asetusluonnokset, joihin sisältyy yhteensä 425 luonnonsuojelualueita, yhteisältaan noin 150 000 hehtaaria.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO-ohjelman) keinoin suojeltiin vuonna 2018 noin 4 294 hehtaaria yksityisten maanomistajien maita. Luontotyyppien toinen uhanalaisuusarviointi julkaistiin 2-osaisena mittavana julkaisuna, joka sisältää kuvaukset ja arviot lähes 400 luontotyyppistä. Näistä 48 prosenttia on uhanalaisia, eniten perinnebiotooppeja.

Luontomatkailun ja virkistyskäytön palveluiden kysyntä suojelualueilla lisääntyi edelleen. Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2018 noin 3,2 milj. käyntiä, kasvua 2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kansallispuistokävijöiden lähiseudulle jättämän rahankäytön vaikutus kasvoi niin ikään 2 prosenttia. Nousutrendi on jatkunut useamman vuoden.

Ympäristöministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen valmisteluun. Tavoitteena on ympäristö- ja ilmasto-politiikan ja maatalouspolitiikan koherenssin lisääminen. Erityisesti tavoitteena on, että valmistelussa tulisivat entistä vahvemmin huomioiduksi vesien- ja merenhoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, maisemanhoidon ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen.

Hallituksen kärkihankkeesta ravinteiden kierrätyksen lisäämiseksi sekä Itämeren ja vesiensuojelun tehostamiseksi valmistui ulkopuolinen vaikuttavuusarvio. Arvioinnin mukaan hankkeissa onnistuttiin kehittämään mm. jäteveden ravinteiden talteenottoa ja lisäksi kärkihanke kasvatti Suomen osaamista ravinteiden kierrätyksessä.

Vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoidon toimenpideohjelman (2016–2021) toteutettiin edelleen hallituksen kärkihankkeilla ja ELY-keskusten myöntämien avustusten turvin. Vesien- ja merenhoidon sekä ravinteiden kierrätyksen kärkihankehaun tuloksena käynnistyi 21 uutta hanketta. Järvien ja jokien tila on ennallaan, mutta Suomen merialueiden tila heikkenee edelleen.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus käynnistettiin keväällä 2018, jota varten asetettiin parlamentaarinen seurantaryhmä, työryhmä ja sidosryhmä. Uudistamistyö pyritään saamaan valmiiksi vuonna 2021. Tavoitteena on uudistaa laki siten, että siinä otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen tulevaisuuden haasteista, muuttuvasta toimintaympäristöstä sekä aluehallinnon rakenteiden muutoksista aiheutuvat kehittämistarpeet. Tavoitteena on myös yksinkertaistaa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, kehittää rakentamisen ohjausjärjestelmää sekä selkeyttää valmistelua, päätöksentekoa ja toimeenpanoa.

Rakentamismääräyskokoelman uudistus saatiin valmiiksi. Uudistuksessa yhdenmukaistettiin ja selkeytettiin rakentamista ohjaavia normeja kestävästä laadusta huolehtien. Uusissa rakentamismääräyksissä terävöitetään ja tiukennetaan rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä säädöksiä. Lisäksi julkisen rakentamisen sisäilmaongelmien ehkäisyyn tähtäävässä Terveet tilat 2028 -ohjelmassa lisättiin tietoisuutta sisäilmaongelmien ratkaisukeinoista tiedottamalla eri toimijoiden hyvistä käytännöistä.

Vuoden 2018 alusta voimaan tulleiden erinäisten energiaan liittyvien asetusten tavoitteena on ollut parantaa rakennusten energiatehokkuutta ja lisätä uusiutuvan energian osuutta huolehtien samalla hyvästä sisäilmaston laadutasosta. Rakennusten energiatehokkuus on jatkuvasti parantunut. Samoin käytössä oleva energiatodistus on ohjannut kuluttajia kiinnittämään huomioita rakennusten energiatehokkuuteen.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan toteuttamista jatkettiin, mm. rakentamisen kiertotalouden edistämiseksi toteutettiin purkukartoitusta ja laadukasta purkuprosessia tukevat opashankkeet. Hankintakriteerit julkisiin purkutöihin valmistuvat alkuvuodesta 2019. Lisäksi vuonna 2018 valmistuneeseen kansalliseen muovitiekarttaan sisällytettiin useita muovien kierrätykseen kytkeytyviä toimenpiteitä, joiden valmistelu aloitettiin rakennusten muovi-inventaarion toteutuksella.

Hallituksen strategisen ”Biotalous ja puhtaat ratkaisut” -painopistealueen tavoitteiden mukaisesti puun käyttöä rakentamisessa on edistetty erityisesti julkisessa rakentamisessa ja kerrostalorakentamisessa. Puurakenteisten kerrostaloasuntojen osuus nousi 6 prosenttiin, mikä oli 1,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2017.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -kärkihankkeessa (KIRA-digi) jatkettiin aktiivista kokeilutoimintaa ja toteutettiin kaksi rahoituskerrosta. Hankkeessa etsittiin tapoja jakaa tuloksia paikka- ja aikariippumattomasti. Tuloksista viestittiin aktiivisesti yleismediassa, omilla sivuilla ja tapahtumissa. Paikkatietoalustan kokonaisuuteen liittyvässä maankäyttöpäätökset -hankkeessa edistettiin digitalisaatiota usean selvityksen ja osakokonaisuuden kautta. Kesällä 2018 viidessä kunnassa käynnistyneet kuntapilotit toteutettiin useasta yrityksestä koostuvan konsulttikonsortion kanssa.

Suurimpien kaupunkiseutujen kuntien ja valtion välisten maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL (maakäyttö, asuminen ja liikenne) -sopimusten 2016–2019 puoliväliarvion mukaan sopimukset ovat vauhdittaneet kuntien asuntotuotantoa, ja kestävien liikennejärjestelmien kehittämistä ja ne ovat toteutumassa tavoitteidensa mukaisesti, ennakkotietojen mukaan esim. Helsingin seudun asuntotuotanto on ylittämässä tavoitteeksi asetetun 60 000 asunnon tuotantomäärän.

Valtion tukeman asuntotuotannon uudistettiin korkotukiehdot, mikä mahdollistaa aiempaa paremmat edellytykset uudelle ARA-tuotannolle. Lisäksi vuonna 2016 käyttöön tullut lyhyt korkotukilainoitus on mahdollistanut kohteiden rakentamisen myös paikkakunnille, joilla on meneillään positiivinen rakennemuutos ja sitä seurannut kasvava asuntotarve. Tuettu ARA-tuotanto oli vuonna 2018 yhteensä noin 8 600 asuntoa. ARA-tuotannon sisällä merkittävin lisäys (n. 34 %) oli erityisryhmille tarkoitettujen asuntojen aloituksissa, joissa painopiste oli opiskelija-asunnoissa.

1.2 Toiminnan vaikuttavuus

Vaalikauden lopun säädöshankkeet etenivät

Vuonna 2018 annettiin eduskunnalle vaalikauden viimeiset ympäristöministeriön toimialan hallituksen esitykset. Kaikkiaan hallituksen esityksiä annettiin ympäristöministeriön toimialalta 18 kappaletta. Hallituksen esityksillä toteutettiin hallitusohjelman tavoitteita mm. lupamenettelyjen sujuvoittamisesta sekä pantiin kansallisesti täytäntöön EU-lainsäädännön ja kansainvälisten ympäristösopimusten velvoitteita. Hallituksen esityksillä muutettiin mm. ympäristönsuojelulakia (527/2014), jätelakia (646/2011),

YVA-lakia (252/2017) sekä maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999). Eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamista koskevalla hallituksen esityksellä (HE 269/2018 vp) on tarkoitus toteuttaa ympäristöllisten lupamenettelyjen sähköiset yhden luukun palvelut.

Maakuntauudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 14/2018 vp) sisältyi ehdotukset 20 ympäristöministeriön toimialan lain muutoksiksi.

Vuoden aikana valtioneuvosto hyväksyi 24 ympäristöministeriön toimialan valtioneuvoston asetusta.

Maakuntauudistukseen varauduttiin

Ympäristöministeriö osallistui valtioneuvoston yhteistyötiimin toimintaan. Yhteistyötiimi perustettiin elokuussa 2018 ja sen työskentelyn tavoitteena on luoda uudenlainen kumppanuuteen ja vuorovaikutukseen perustuva maakuntien ohjausmalli. Yhteistyötiimissä on syksyn 2018 aikana käsitelty maakuntien ohjausta useiden aihepiirien kautta. Aihepiirejä ovat olleet muun muassa toiminnan ja talouden neuvottelupäivät, valtioneuvostotason yhteistä ohjausta vaativat asiat, yhteinen tietopohja, yhteiset tilannekuvat maakunnista sekä teemälähtöisyys ohjauksessa ja valtion budjetoinnissa.

Ympäristöministeriö vaikutti tutkimukseen

Ympäristöministeriö toteutti T&K-toimenpideohjelmaan suunnitellusti. Esimerkiksi T&K-toiminnan tuloksista viestittiin ahkerasti: Ympäristötiedon foorumin kanssa järjestettiin 14 yleisöapahtumaa ja luotiin uusi erittäin hyvää palautetta saanut konsepti, Saumakohtia-dialogi kansanedustajien ja tutkijoiden välille. Tilaisuudet keräsivät yhteensä 1 120 yksittäistä osallistujaa ympäristöhallinnosta, tutkimusinstituutioista, elinkeinoelämästä ja järjestöistä. Lisäksi Ympäristötiedon foorumi julkaisi 7 julkaisua, joiden viesti suunnattiin virkamiehille, päätöksentekijöille, tutkijoille ja muille tiedon hyödyntäjille.

Ympäristöministeriö vaikutti tuloksekkaasti strategisen tutkimuksen (STN) ja valtioneuvoston päätöksentekoa tukevan rahoitusvälineen teemoihin (VN TEAS, Valtioneuvoston yhteinen selvitys- ja tutkimustoiminta). Esimerkiksi STN-teemoissa ”Sopeutuminen kestäväan kasvun edellytyksenä” sekä ”Kestäväan kasvun avaimet” käynnistyi useita hankkeita, joissa ympäristöministeriö on mukana. VN TEAS -hankkeita käynnistyi vuonna 2018 ympäristöministeriön johdolla mm. ekologisen kompensaation ohjauskeinoista, luontopohjaisista ratkaisuksista ilmastonmuutokseen sopeutumisessa sekä kestävästä ja turvallisesta kiertotaloudesta.

Ympäristöministeriö vaikutti tietojohtamisen kehittämiseen jäsenenä Valtioneuvoston TEA-työryhmässä ja Tulanetissa. TEA-työryhmän työn tavoitteena on mm. parantaa päätöksenteon tietopohjaa sekä kehittää toimintatapoja tutkimus-, ennakointi- ja arviointitiedon välittämiseen päätöksentekijöille ja yhteiskuntaan. Tutkimuslaitosten yhteistyöverkosto Tulanet, (Luononvara- ympäristötutkimuksen yhteenliittymä LYNE, Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä SOTERKO ja Tutkimuslaitosten johtajien neuvosto TUNE) vahvistaa mm. tutkimuslaitosten roolia kansallisessa tutkimusjärjestelmässä ja edistää tutkijoiden ja asiantuntijoiden välistä yhteistyötä. Ympäristöministeriö ja muut tulosohjaavat ministeriöt osallistuvat Tulanetin johtoryhmään. Vuonna 2018 Tulanet kehitti yhdessä valtioneuvoston kanslian ja Unifin kanssa tiedepaneeli-toimintamallia, jolla edistettäisiin tutkitun tiedon käyttöä päätöksenteossa. Tulanet oli mukana myös edistämässä tutkimuslaitosten tuottaman tiedon avoimuutta ja saatavuutta osallistumalla mm. Julkaisu-, hanke- ja infratietoja yhteen kokoavaan Tietovaranto-hankkeeseen ja kansalliseen avoimen tieteen koordinaatiotyöhön

1.2.1 Ympäristösuojelu

Ympäristölupamenettelyjen sujuvoittaminen jatkui

Ympäristölupamenettelyjen keventämistä jatkettiin ja uudistettiin yleistä ilmoitusmenettelyä sekä sähköistä asiointia ympäristö- ja vesilupien hakemisessa. Lisäksi valvonnan maksullisuutta laajennettiin.

Valtioneuvoston asetus kiinteiden **betoniasemien ja betonituotetehtaiden** ympäristönsuojeluvaatimuksista (858/2018) valmisteltiin. Asetus tarkoittaa, että kiinteät betoniasemat ja betonituotetehtaat eivät enää jatkossa tarvitse toiminnalleen ympäristölupaa, vaan rekisteröinti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään riittää. Asetukseen sisältyvien ympäristönsuojeluvaatimusten noudattamista valvotaan jälkivalvonnassa. Suomessa oli vuonna 2017 noin 300 luvanvaraista kiinteää betoniasemaa ja betonituotetehdasta. Näistä arviolta noin puolet voidaan siirtää rekisteröintiin. Luvanvaraisuus säilyy muun muassa sijoitettaessa kyseisiä toimintoja pohjavesialueille tai kun toiminnassa hyödynnetään jätemateriaaleja.

Asetusta sovelletaan uusiin betoniasemiin ja betonituotetehtaisiin asetuksen voimaantulosta eli 1.1.2019 alkaen. Asetusta sovelletaan olemassa olevaan toimintaan viimeistään 1. päivästä tammikuuta 2025 alkaen.

Valmisteltiin säädösmuutokset, joilla helpotettiin **hevosenlannan** ja muiden tuotantoeläinten lannan käyttöä energiantuotannossa 15.11.2018 alkaen (HE 95/2018, laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta 881/2018 ja laki eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain muuttamisesta 882/2018). Säädösmuutosten myötä lannan poltto

korkeintaan 50 megawatin energiantuotantoyksikössä ei enää edellytä jätteenpolton ympäristövaatimusten noudattamista. Taustalla on asiaa koskeva EU-asetuksen muutos.

Ympäristönsuojelulakiin valmisteltiin säännökset ympäristölupamenettelyä kevyemmästä uudesta **yleisestä ilmoitusmenettelystä** (HE 94/2018, laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta 1166/2018). Lakimuutos tuli voimaan 1.2.2019. Uuteen ilmoitusmenettelyyn kuuluva toiminta on edelleen ennakovalvonnan piirissä kuten lupamenettelyssä. Ilmoituksen käsittely on kuitenkin lupamenettelyä nopeampaa ja hallinnollisesti kevyempää niin toiminnanharjoittajille kuin viranomaisille. Toiminnanharjoittajan on jätettävä ilmoitus viranomaiselle vähintään 120 päivää ennen toiminnan aloittamista. Toiminnanharjoittajan vastuu ilmoituksen sisällöstä on nykyistä suurempi, sillä ilmoitusta voisi täydentää vain kerran.

Ilmoitusmenettelyyn siirtyy sellaisia toimintoja, joihin sovellettuna uusi menettely ei vaaranna nykyisen ympäristönsuojelun tasoa. Ilmoitusmenettelyyn siirrettävistä toiminnoista eläinsuojat on suurin yksittäinen toimiala. Eläinsuojista ympäristöluvanvaraisiksi jäävät ainoastaan direktiivilaitokset sekä eräät muut ympäristövaikutuksiltaan merkittävät eläinsuojat. Eläinsuojille valmisteltiin valtioneuvoston asetus eläinsuojien ympäristönsuojeluvaatimuksista (138/2019). Lisäksi valmisteltiin ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muutos (50/2019) ilmoitusmenettelyn tarkemmista säännöksistä.

Valmisteltiin hallituksen esitys, jolla edistetään **sähköistä asiointia ympäristö- ja vesilupien hakemisessa** (HE 268/2018 vp, sisältää ehdotukset laeiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain muuttamisesta). Esityksen mukaan ympäristö- ja vesilupia koskevat hakemusasiakirjat tulisi toimittaa jatkossa viranomaiselle ensisijaisesti sähköisesti joko sähköpostilla tai asiointijärjestelmän kautta. Aluehallintovirastojen ja kuntien ylläpitämien ilmoitustaulujen sijasta hakukuulutukset, niihin liittyvät asiakirjat ja päätökset julkaistaisiin viranomaisen verkkosivuilla. Vaikka sähköinen asiointi olisi ensisijaista, myös paperiasiointi olisi jatkossakin mahdollinen, jos toiminnanharjoittajana on yksityinen henkilö.

Valvonnan maksullisuutta laajennettiin tukemaan paremmin kuntien ja valtion viranomaisten taloudellisia voimavaroja valvontatehtävien asianmukaiseksi hoitamiseksi. Ympäristönsuojelulakia ja jätelakia muutettiin vuoden 2018 alusta alkaen siten, että valvontaviranomaisten oikeutta periä kustannuksia vastaavasti maksuja suorittamistaan valvontatoimenpiteistä laajennettiin (laki ympäristönsuojelun muuttamisesta 833/2017 ja laki jätelain muuttamisesta 834/2017). Jätelain ja ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan laajennetun maksukertymän kuntataloudelle arvioidaan olevan 3,5–7,0 miljoonaa euroa.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisessä asetettiin lupajärjestelmän jatkohanke, jossa viimeistellään lupamenettelyn digitalisointi luvanhakijalle ja digitalisoidaan hakemusten käsittelyjärjestelmä. Lisäksi jatkettiin hakijaa avustavien tietosäältöjen ja toiminnallisuuksien valmistelua. Valvonnan ja kuormituksen tietojärjestelmän (YLVA) kehittämisessä avattiin toiminnanharjoittajille uusi raportointialusta ja valvontaa tekeville virkamiehille saatiin uusia toiminnallisuuksia käyttöön.

Öljyntorjuntaa ja kemikaalivahinkojen torjuntaa kehitettiin

Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen Ympäristövahinkojen torjunnan vuoteen 2025 ulottuvasta kansallisesta strategiasta, joka oli valmisteltu ympäristöministeriön johdolla ja yhteistyössä Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan neuvottelukunnan kanssa. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuu ja tehtävän yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen on pelastuslain muutoksella (1353/2018) siirretty sisäministeriön hallinnonalalle 1.1.2019 alkaen.

Ulkoasiainministeriön ja ympäristöministeriön rahoittama monivuotinen projekti "Aluskemikaalivahingon ympäristövaikutusten monitorointi ja vaikutusten arviointi" valmistui. Tämän niin sanotun EKOMON-projektin raportti julkaistiin ja järjestettiin tutkijoille ja torjuntaviranomaisille kansainvälinen seminaari Suomen ympäristökeskuksen johdolla.

Ilmansuojelun tehostamiseen liittyvä työ etenee

Keskisuuria polttolaitoksia koskevan direktiivin (EU) 2015/2193 kansallisen toimeenpanon edellyttämät säädösmuutokset (laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta 1064/2017 ja valtioneuvoston asetus keskisuurten energiantuotantoyksiköiden ja -laitosten ympäristönsuojeluvuatuksista 1065/2017) tulivat voimaan vuoden 2018 alussa. Säädösmuutosten myötä aikaisempaa pienemmät energiantuotantoyksiköt ja -laitokset tulivat päästöraja-arvosäätelyn soveltamisalaan. Päästöraja-arvot ja tarkkailuvuatuksukset pääsääntöisesti tiukkenivat. Säädösmuutokset kohdistuvat ensivaiheessa laitoksiin. Olemassa oleville laitoksille säädettiin pitkät joko vuoteen 2025 tai 2030 ulottuvat siirtymäajat.

Valmisteltiin uuden päästökattodirektiiviin (EU) 2016/2284 toimeenpanemiseksi tarvittavat säädösmuutokset (HE 117/2018 vp, laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta 49/2019 ja valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 141/2019). Ympäristönsuojelulain ympäristön tilaa koskevaan 15. lukuun lisättiin Suomea koskevat porrastetusti tiukentuvat päästövähennysvelvoitteet rikkidioksidille, typenoksideille, ammoniakille, pienhiukkasille sekä haihtuville orgaanisille yhdisteille lukuun ottamatta metaania. Keskeisiä uudistuksia ovat

myös säännökset, jotka koskevat kansallisten päästövähennysvelvoitteiden toteuttamiseksi laadittavaa kansallista ilmansuojeluohjelmaa sekä päästövähennysvelvoitteisiin liittyvän ekologisen vaikutusseurannan järjestämistä.

Kansallisen ilmansuojeluohjelman valmistelun aikana tehtyjen arvioiden mukaan direktiivin päästövähennysvelvoitteiden toteutuminen ei edellytä kansallisia lisätoimia. Vaikka kansalliset päästövähennysvelvoitteet täyttyisivät, ei edelleenkään olla tilanteessa, jossa terveyshaittoja ei syntyisi. Merkittävimmät terveyshaitat liittyvät nykytietämyksen perusteella pienhiukkaspäästöihin, joiden pitoisuuksille ei ole määritelty turvallista kynnystasoa. Puun pienpoltto takoissa ja kiukaissa on viimeisimpien päästölaskelmien mukaan suurin pienhiukkasten päästölähde Suomessa. Ilmansuojeluohjelma sisältää lukuisia ehdotuksia, joilla puun pienpolton aiheuttamia pienhiukkaspäästöjä voitaisiin vähentää.

Selvitys "Ilmansaasteiden haittakustannusmalli Suomelle (IHKU)" valmistui vuonna 2018 (VN-TEAS 26/2018) ja paransi osaltaan tietopohjaa pienhiukkaspäästöjen vaikutuksista. Selvitystä hyödynnettiin sekä uuden päästökattodirektiivin toimeenpanoon liittyvien säädösmuutosten että kansallisen ilmansuojeluohjelman valmistelussa.

Pilaantuneiden maa-alueiden ympäristöriskien hallintaa koskeva työ etenee

Valtakunnallisessa pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian (PIMA-strategia, 2015) tavoitteiden toteutumisesta vuoden 2018 loppuun mennessä on aloitettu väliarviointi.

Pirkanmaan ELY-keskuksen yhteensovittaman valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman (Maaperä kuntoon -ohjelma) puitteissa tutkittiin 50 ja kunnostettiin kolme isännätöntä riskikohdetta vuonna 2018. Lisäksi jatkettiin neljää demonstraatiohanketta pilaantuneen maaperän ja pohjaveden kunnostamiseksi klooratuilla liuottimilla valtion jätehuoltotyönä. Myös Etelä-Savon ELY-keskuksen kanssa on jatkettu yhteistä verkostohanketta pilaantuneiden pohjavesien riskienhallinnan kehittämiseksi. Osa valtakunnallisen tutkimusohjelman öljyn saastuttamista kohteista rahoitetaan öljysuojarahastosta. Vuonna 2018 rahaston varoin tutkittiin 43 kohdetta ja kunnostus aloitettiin 16 kohteessa. ELY-keskus hyväksyi 29 kohteen kunnostuksen.

Hallitusohjelman kärkihankkeen "Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut" toimenpiteisiin kuuluva pilaantuneiden maa-alueiden kokeiluhanke toteutettiin vuosina 2016–2018 osana PIMA-strategian toimeenpanoa. Hanke päättyi vuoden 2018 lo-

pussa ja sen toteutuksesta ja tuloksista järjestettiin päätösseminaari ja laadittiin loppuraportti. Kokeiluhankkeen puitteissa valmistui vuoden 2018 aikana viisi tutkimus- ja kunnostushanketta.

Maaperän tilan tietojärjestelmän (MATTI) ja sen sähköisen asioinnin kehittäminen on aloitettu ja sitä jatketaan vuonna 2019.

Valmisteltiin hallituksen esitys valtion jätehuoltotyöjärjestelmän korvaavaksi laiksi (laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta ja siihen liittyvä jätelain 148 §:n muutos, HE 247/2018). Ehdotetussa uudessa laissa säädettäisiin alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja pilaantuneen alueen puhdistamisen tukemisesta valtion talousarvioissa osoitetuista määrärahoista tilanteissa, joissa pilaantumisen aiheuttaja on esimerkiksi maksukyvytön tai tuntematon. Uuden tukijärjestelmän on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020.

Ympäristöministeriö on yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa valmistellut ehdotuksen valtioneuvoston asetukseksi maa-ainesjätteen hyödyntämisestä maarakentamisessa sekä maa-ainesjätteen hyödyntämisen hallinnollisten menettelyiden sujuvoittamiseksi ja viranomaisten työtaakan keventämiseksi. Asetuslunnon oli joulukuussa 2018 lausuntovaiheessa ja se viimeistellään kevään 2019 aikana.

Toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittäminen etenee

Valmisteltiin ympäristönsuojelulain muutos (HE 116/2018 vp, laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta 1077/2018). Muutoksessa lakiin lisättiin säännös valtion valvontaviranomaisten toimivallasta ryhtyä välttämättömiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi, jos pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle ja tarvittavien toimien suorittaminen ei kuulu pelastuslain nojalla pelastustoimintaan. Lainmuutoksella varmistetaan, että vakavissa terveyteen tai ympäristöön kohdistuvissa vaaratilanteissa toiminnasta vastaavan tahon maksukyvyttömyys tai vastuukysymyksiin liittyvät epäselvyydet eivät estä tai hidasta välttämättömien pilaantumisen ehkäisemis- tai rajoittamistoimien toteuttamista.

Konkurssilain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 221/2018) konkurssipesän julkisoikeudellista valmisteltiin ympäristövastuuta koskeva uusi luku. Tavoitteena on selkiyttää epäselvää oikeustilaa. Säännöksistä ilmeni, miltä osin konkurssipesällä olisi velvollisuus huolehtia ympäristövastuista omalla kustannuksellaan ja miltä osin toimimisvelvollisuutta ja kustannusvastuuta ei olisi. Yhteisenä tekijänä vastuun synnyttävillä perusteilla olisi vaaraelementti. Jos viranomainen joutuisi huolehtimaan konkurssipesän vastuista, konkurssipesä vastaisi kustannuksista siltä osin kuin

toimet on toteutettu konkurssin alkamisen jälkeen. Jos konkurssipesän toteuttamat toimenpiteet ovat kohdistuneet panttiomaisuuteen, konkurssipesällä olisi oikeus saada kustannuksista korvaus panttiomaisuuden myyntihinnasta. Velallisen liiketoimintaa jatkavan konkurssipesän vastuut olisivat edellä mainittua laajemmat vastaten lähtökohtaisesti normaaleja toimijan vastuita.

Lisäksi valmistauduttiin laajempaan toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehitystyöhön valmistelemalla päätöksenteon tueksi tarvittavan VN TEAS -hankkeen toteuttamista. Kyseessä on selvitys ”Ympäristövahinkojen korvauksien rahoittaminen maksukyvyttömyystilanteissa – Parhaat kansainväliset käytännöt ja vertailu”.

Kemikaalien hallintaa koskeva työ etenee

Kansainvälisten kemikaali- ja jättesopimusten yhteistyö on edistynyt. Tehokas ja uusi, 2020-jälkeinen kansainvälinen kemikaalien ja jätteiden hallinnan toimintamalli hahmotuu. Tiedot uusista luonnolle haitallisista kansainvälisistä kemikaali- ja jättekysymyksistä (muun muassa merten muovijätteet) ovat välittyneet päätöksentekoon.

EU:n elohopea-asetuksen kansallinen toimeenpano on tehty. Pysyvien orgaanisten yhdisteiden rajoittamisesta annetun EU-asetuksen uudelleentarkastelussa edistyttiin kolmikantaneuvotteluihin.

Pariisin sopimus toimeenpanovaiheessa

Vuonna 2016 voimaan tulleen Pariisin ilmastopimuksen myötä kaikkien maiden yhteisenä tavoitteena on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu alle kahteen asteeseen, sekä pyrkimyksenä rajata nousu 1,5 asteeseen. Maailman kaikki maat ovat sitoutuneet toimiin ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Vuonna 2018 Katowicen sopimuspuolikokouksen ilmastoneuvotteluissa sovittiin Pariisin ilmastopimukselle vahvat toimeenpanosäännöt. Jatkossa maat seuraavat päästöjään ja raportoivat niistä yhteisin säännöin ja kertovat sitoumuksistaan kattavasti. Suurimmaksi kiistakysymykseksi nousivat säännöt siitä, miten maat voivat hyödyntää kumppanimaissa rahoittamiaan ilmastotoimia omien päästötavoitteidensa saavuttamisessa. Näiden markkinamekanismien kansainvälistä käyttöä koskevat neuvottelut siirtyivät jatkettavaksi seuraavassa kokouksessa. Maiden odotetaan päivittävän päästövähennyssitoumuksensa Pariisin sitoumukseen vuoteen 2020 mennessä.

EU:n ilmastolainsäädäntö uudistettiin

Vuoden 2018 aikana saatiin ilmastoaloitteet sekä energiaunionin aloitteet lähes kokonaan päätökseen ja monilta osin myös voimaan. Päästökauppadirektiivi sekä taakanjako- ja LULUCF-asetukset tulivat voimaan. Puhtaan energian pakettiin kuuluvat säädökset, energiaunionin hallintomalli, uusiutuva energiaa koskeva direktiivi (REDII) ja energiatehokkuusdirektiivi, saatiin hyväksyttyä. Henkilö- ja pakettiautojen CO₂-päästöjen rajoittamista koskevasta asetuksesta päästiin sopuun, mutta neuvottelut raskaiden ajoneuvojen päästöistä jatkuvat vielä. Komissio antoi tiedonannon ”EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta” 28.11.2018. Siinä hahmotellaan päästövähennysvaihtoehtoja kohti vuotta 2050, ml. kaksi vaihtoehtoa nettonollapäästöjen saavuttamiseksi. Tiedonannon mukaan EU:n tulisi pyrkiä nettonollapäästöihin vuoteen 2050 mennessä.

Ilmastolain toimeenpano etenee

Kansallisen ilmastolain mukainen, vuoteen 2030 asti ulottuva, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma annettiin selontekona eduskunnalle syyskuussa 2017. Kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään suunnitelman mukaisesti päästökaupan ulkopuolisella sektorilla, joka kattaa muun muassa liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen ja jätehuollon päästöt. Vuonna 2018 aloitettiin erityisesti alueiden ja kuntien ilmastotyötä tukevia hankkeita ja edistettiin verkostoitumista.

Mustahiili- ja metaanipäästöt

Arktisen neuvoston ministerikokous päätti toukokuussa 2017 yhteisestä 25–30 prosentin mustahiilen vähentämistavoitteesta vuoteen 2025 mennessä. Suomi on toiminut puheenjohtajana arktisen neuvoston alaisessa mustahiili- ja metaanityöryhmässä, joka keskittyy päästöjen vähentämistoimiin. Ryhmä on valmistellut Arktisen neuvoston (ulko)ministerikokoukselle esitettävää yhteenveto- ja suositusraporttia. Työtä esiteltiin arktisessa ympäristöministerikokouksessa lokakuussa 2018 ja yhteenvetoraportti lähti joulukuun 2018 alussa kommenttikierrokselle. Maiden odotetaan ottavan kantaa suosituksiin dieselkulkuneuvoista, ylijäämäkaasun soihdutuksesta öljyn- ja kaasuntuotannossa, puun pienpoltosta kotitalouksissa sekä kiinteän jätteen kaatopaikkasijoituksesta. Suomi toimii arktisen neuvoston työn lisäksi myös muissa koalitioissa mustahiili- ja metaanipäästöjen vähentämiseksi. Kestävää kehitystä edistettiin ja vihreän talouden mahdollisuuksia selvitettiin.

Ympäristöministeriö osallistui aktiivisesti hallituksen helmikuussa 2017 hyväksytyn Agenda 2030 -toimeenpanosuunnitelman toimeenpanoon, kansallisten kestävän kehityksen indikaattorien käyttöönottoon sekä kestävän kehityksen sisällyttämiseen osaksi

valtion talousarviota. Vuonna 2018 ympäristöministeriö esitteli Suomen Agenda 2030 -toimeenpanoa 12 kansainvälisessä tilaisuudessa. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksia oli vuoden 2018 loppuun mennessä kertynyt noin 1 000 kappaletta.

Motivan koordinoiman teollisten symbioosien toimintamallin kehittämistä jatkettiin mm. suhteessa jätteiden ja sivuvirtojen tietotalustaan.

Kestävien ja innovatiivisten hankintojen edistämiseksi aloitti toimintansa verkostomainen osaamiskeskus, jonka muodostavat Motiva Oy, Kuntaliitto, Business Finland, Hansel Oy, Kunta-hankinnat Oy, VTT Oy, SYKE ja Sitra. Yhteistyössä kaupunkien, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa on valmisteltu Motivan johdolla Green deal -mallin pilotointia tietyissä teemoissa julkisissa hankinnoissa.

Tutkimushankkeessa Kestävän kulutuksen ja tuotannon politiikan tulevaisuuden haasteet on arvioitu myös julkisten hankintojen nykytilaa. Suomessa noin puolet kunnista huomioi kestävyystavoitteet hankintastrategiassa tai muussa hankintoja koskevassa ohjeistuksessa, mutta hyvin yleisellä tasolla. Hankkeen tuloksia on hyödynnetty kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskuksen valmisteluissa.

Kohti kiertotaloutta

Vuonna 2018 aloitettiin joulukuussa 2017 hyväksytyn Valtakunnallisen jätesuunnitelman ”Kierrätyksestä kiertotalouteen” toimeenpano. Suunnitelmassa on esitetty tavoitetila ja sen saavuttamiseksi tarvittavia yleisiä toimia sekä toimia neljällä painopistealueella: yhdyskuntajäte, biohajoavat jätteet, rakennus- ja purkujäte sekä sähkö- ja elektroniikkaromu. Suunnitelma sisältää myös toimia jätteen synnyn ehkäisemiseksi.

Eduskunta hyväksyi keväällä 2018 jätelain muutoksen (445/2018), jolla toimeenpantiin kunnan vastuun rajoittamista yhdyskuntajätehuollossa koskeva hallitusohjelman kirjaus. Jätelain muutoksen toista vaihetta koskeva hallituksen esitys valmistui loppuvuonna. Tähän liittyvä jätteiden ja sivuvirtojen sähköisen tietotalustan kehittäminen eteni toimeenpanovaiheeseen marraskuussa.

Jätesääntelyn keventämistyö jatkui. Vuonna 2018 valmisteltiin asetus eräiden maainesjätteiden hyödyntämisessä maarakentamisessa (ns. MASA-asetus) lausuntokierokselle. Tapauskohtaista päätöksentekoa koskeva ei enää jätettä (EoW) -ohjeistus lähetettiin lausunnonle vuoden loppupuolelle ja ensimmäisen kansallisen EoW-asetuksen (betonimurskeen käyttö maarakentamisessa) luonnos valmistui ministeriön sisäiseen keskusteluun. Eräiden jätteiden hyötykäyttöä maarakentamisessa koskeva asetus (MARA-asetus) tuli voimaan vuoden 2018 alussa. Vuoden 2018 ajan koekäytössä

oli tätä koskevat soveltamisohjeet, jotka viimeistellään saadun palautteen pohjalta. Lisäksi orgaanisen jätteen kaatopaikkakieltoa koskeva selvitys ja sitä koskeva uusi ohjeistus valmistuivat.

EU:n kiertotalouspaketin toimeenpano eteni. Kuutta eri jätealan direktiiviä koskeva säädöspaketti hyväksyttiin keväällä ja sen toimeenpano alkoi. Neljä yhdyskuntajätteen kierrätyksen kokeiluhanketta saatiin päätökseen. Yhdyskuntajätteen kierrätysasteen saavuttamiseksi komissio antoi Suomelle suosituksia ns. varhaisvaroituspilotissa. Val-tioneuvoston TEAS-rahoituksella selvitettiin JÄTEKIVA-hankkeessa komission antamien suositusten soveltuvuutta.

Komissio antoi toukokuussa 2018 esityksen kertakäyttömuoveja koskevaksi direktiiviksi. Neuvottelut etenivät alustavaan sopuun vuoden lopussa. Laaja yhteistyöryhmä valmisti Suomelle muovitiekartan, joka valmistui lokakuussa. Tiekarttaan koottiin keskeisiä toimia muovien aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseksi.

Työtä vapaaehtoisten green deal -sopimusten laatimiseksi jatkettiin. Sopimusten avulla etsitään ratkaisuja muun muassa ilmastohaasteisiin vastaamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi Suomessa. Sopimusten käyttöönoton edistämiseksi valmisteltiin prosessia, ohjeistoa ja kriteeristöä. Loppuvuodesta allekirjoitettiin autoalaa koskeva green deal -ilmastosopimus ja elintarvikealaa koskeva materiaalitehokkuuden sitoumus. Sopimusneuvottelut voiteluöljyjätteiden talteenoton ja materiaalin hyödyntämisen tehostamiseksi jatkuivat koko vuoden.

Arktinen, pohjoismainen ja Venäjä-yhteistyö

Ympäristöhallinto on antanut vahvan panostuksen Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajakauden toteutukseen. Rovaniemellä toteutettiin lokakuussa Arktinen ympäristöministerikokous onnistuneesti. Kokouksen loppuasiakirjaa ja tausta-aineistoa hyödynnetään keväällä 2019 järjestettävässä Arktisen neuvoston (ulko)ministerikokouksessa sekä Arktisen neuvoston ympäristöyhteistyössä. Lisäksi Rovaniemellä järjestettiin lokakuussa Suomen puheenjohtajakauden suurin ympäristötapahtuma Arktinen biodiversiteettikongressi, jonka avasi tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Arktisen neuvoston kaksivuotisen puheenjohtajuuskauden ja sen ympäristösisällön työ ja tulokset raportoidaan Suomen puheenjohtajuuskauden päättävään Arktisen neuvoston ministerikokoukseen 2019. Suomen arktiseen näkyvyyteen on panostettu kansainvälisillä ympäristöfoorumeilla, ympäristösopimusten osapuolikokouksissa (ilmasto, biodiversiteetti ja kemikaalit) ja sähköisessä viestinnässä. Kansainvälistä tietoisuutta mustan hiilen ja muiden kaukokulkeutuvien saasteiden vaikutuksesta Arktisella alueella on lisätty erityisesti YK-tasolla.

Vuonna 2018 valmistui uusi Pohjoismaiden ministerineuvoston ympäristö- ja ilmasto-ohjelma vuosille 2019–2024. Sen sisältöön vaikutettiin Suomen prioriteettien mukaisesti erityisesti ilmastomuutoksen, kiertotalouden ja kestävä kehityksen rahoituksen osalta. Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön strategisen arvioinnin suositusten toimeenpano aloitettiin. Suomen edustajat valittiin Pohjoismaiden ministerineuvoston uudistettuihin ympäristöryhmiin vuosille 2019–2024.

Venäjän toimet Ukrainassa vaikuttivat edelleen voimakkaasti Venäjää koskevaan kansainväliseen ympäristötyöhön ja rahoitukseen sekä EU:n ja Venäjän välisiin suhteisiin.

Suomalaista ympäristöteknologiaa ja -osaamista esiteltiin venäläisille erityisesti jäte-sektorin hankkeissa. Suomi korosti Venäjä-yhteyksissään tiedonvaihdon sujuvuutta, erityisesti hankkeissa, joista aiheutuu rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Suomi ja Venäjä tapasivat ympäristöasioissa korkealla tasolla usean kerran vuoden 2018 aikana. Ympäristöhallinto edisti yhteistyötä Venäjän kanssa erityisesti Krasnyi Borin (Itämeri), luonnonsuojelun (vihreä vyöhyke), jäteasiantuntemuksen, rakentamisen ja mustan hiilen päästöjen torjunnan osalta. Lisäksi käynnistettiin suomalais-venäläisen luonnonsuojelutyöryhmän vahvistamiseen tähtäävä uudistus.

Ympäristövaikutusten arviointi

Ympäristöministeriössä valmisteltiin YVA-lain (252/2017) liitteenä 1 olevan hankelut-telon päivittämistä koskeva hallituksen esitys ja se hyväksyttiin muuttamattomana eduskunnassa joulukuussa. Muutos vahvistettiin tulemaan voimaan 1.2.2019.

Ympäristöministeriö hoiti Espoon YVA-yleissopimuksen ja SOVA-pöytäkirjan mukaiset tehtävät liittyen valtioiden rajat ylittäviin hankkeisiin sekä suunnitelmiin ja ohjelmiin. Näistä merkittävin oli Nord Stream 2 -maakaasuputkilinja Itämerellä.

Vuonna 2018 loppuun saatetussa ympäristöministeriön hankkeessa tuettiin SOVA-lainsäädännön mukaisten lausunnonantotehtävien hoitamista ELY-keskuksissa. Konkreettisenä suunnitteluesimerkkinä hyödynnettiin vuoden 2017 aikana toteutettuja maa-kuntaohjelmaprosesseja. Hankkeen tulokset julkaistiin kokemuksista maakuntaohjel-mien ympäristöarvioinneista -raportissa.

Ympäristöministeriössä jatkettiin toukokuussa 2017 käynnistynyttä Arktinen YVA -han-ketta (YVA -ympäristövaikutusten arviointimenettely) yhdessä Arktisen neuvoston maiden ja sen alkuperäiskansajärjestöjen edustajien kanssa. Hankkeen tavoitteena on muodostaa hyvien käytäntöjen suositukset YVA-menettelyn ja siihen liittyvän osal-listumisen toteuttamiselle arktisilla alueilla. Hanketta rahoittaa ulkoministeriö (IBA-ra-hoitus) ja se on samalla osa Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden

(2017–2019) aktiviteetteja. Hanke tukee Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden laajaa kehysteemaa, kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteiden jalkauttamista arktiseen yhteistyöhön sekä Suomen puheenjohtajuusohjelman ympäristönsuojeluprioriteettia.

Maa-ainesten kestävän käytön oppaan päivitystyö jatkui vuonna 2018. Opasluonnos lähetetään laajalle lausuntokierrokselle kevään 2019 aikana. Maa-ainestenoton tietojärjestelmää on kehitetty ja vastuuta maa-ainestenottotietojen keräämisestä on siirretty KEHA-keskuksen vastuulta kunnille.

Ympäristötietoisuuden ja ympäristökasvatuksen edistäminen sekä ympäristöjärjestöjen tukeminen

Vuonna 2018 harkinnanvaraista valtionavustusta myönnettiin 36 ympäristö- ja asuntoalan järjestöille niiden perustoimintaan tai neuvonta- ja valistustyöhön, yhteensä 1,038 milj. euroa. Ympäristöhoitoon (ml. saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoon) osoitettiin yhteensä 553 000 euroa ja ympäristökasvatus- ja valistushankkeisiin 244 000 euroa. Avustusmomentille lisättiin I lisätalousarviossa lisäksi 600 000 euron määräraha, joka kohdennettiin eduskunnan päätöksellä suoraan Suomen Metsästäjäliitolle (100 000 euroa) ja Pidä Saaristo Siistinä ry:lle alushankintaan (500 000 euroa). Ympäristö- ja asuntoalan järjestöille myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten haku- ja käsittelyprosessin kehittäminen jatkui edelleen. Syksyllä ministeriössä pilotoitiin sähköistä hakupalvelu.

Ympäristöministeriö osallistui maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen valmisteluun. Tavoitteena on ympäristö- ja ilmastopolitiikan ja maatalouspolitiikan koherenssin lisääminen. Erityisesti tavoitteena on, että yhteisen maatalouspolitiikan valmistelussa tulisivat entistä vahvemmin huomioiduksi vesien- ja merenhoidon, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, maisemanhoidon ja ilmastotavoitteiden saavuttaminen. Työ jatkuu vuonna 2019.

Ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun lakihanke

Ympäristölainsäädäntöä ollaan menettelyllisesti uudistamassa niin, että ympäristöllisiä lupamenettelyjä yhteensovitetään hyödyntäen yhden luukun periaatetta. Yhden luukun mallissa lupa-asiakas asioisi eri viranomaisten kanssa yhdeltä asiointipisteeltä, josta voisi kerralla hakea keskeisiä tiettyyn hankkeeseen tarvittavia lupia. Lupamenettelyjen yhteensovittaminen toteutettaisiin sovittamalla samanaikaisesti vireillä olevien lupahakemusten käsittelyvaiheet ajallisesti yhteen ja yhdistämällä eräitä niihin liittyviä tehtäviä. Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa, yhdenmukaistaa ja nopeuttaa ympäris-

töön vaikuttavien hankkeiden lupamenettelyjä. Ympäristölupien yhden luukun laki-hankkeella toteutetaan pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitteita erityisesti sääntelyn sujuvoittamisen osalta.

Ympäristöministeriön asettama laajapohjainen työryhmän luovutti esityksensä 31.1.2018 ympäristöministeriölle. Esitys oli laajalla lausuntokierroksella 6.2.–20.3.2018. Esitystä käsiteltiin kuntatalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa syyskuussa 2018, ja lainsäädännön arviointineuvosto antoi esityksestä lausunnon syyskuussa 2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristöllisten lupamennettelyjen yhteensovittamisesta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 269/2018 vp) annettiin eduskunnalle 29.11.2018.

1.2.2 Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelualueverkosto kehittyi

Asetuksilla perustettavien valtion maiden luonnonsuojelualueiden säädösten valmistelu eteni maakunnallisina kokonaisuuksina. Etelä-Savon, Uudenmaan, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Lapin sekä Etelä-Karjalan alueita koskevia asetusluonnoksia valmisteltiin lausuntokierroksia varten. Valmisteilla olevien luonnonsuojelualueiden lukumäärä on 425 ja yhteispinta-ala noin 150 000 hehtaaria. Niitä koskevien asetusten antaminen siirtyi vuodelle 2019. Vuonna 2011 alkaneen säädösvalmistelun aikana perustettujen suojelualueiden yhteismäärä on vuoden 2018 lopussa 216 aluetta ja 278 748 hehtaaria, mikä on noin 38 prosenttia hankkeen 720 000 hehtaarin kokonaistavoitteesta. Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevaa lakia muutettiin alueen rajaukseen liittyvien täsmennysten vuoksi.

Kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämiseksi valmisteltiin Hangon ja Porvoon kansallisten kaupunkipuistojen hoito- ja käyttösuunnitelmat sekä Savonlinnan kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys. Kokkolan kaupunki on saanut valmiiksi kansallisen kaupunkipuiston hakemuksen.

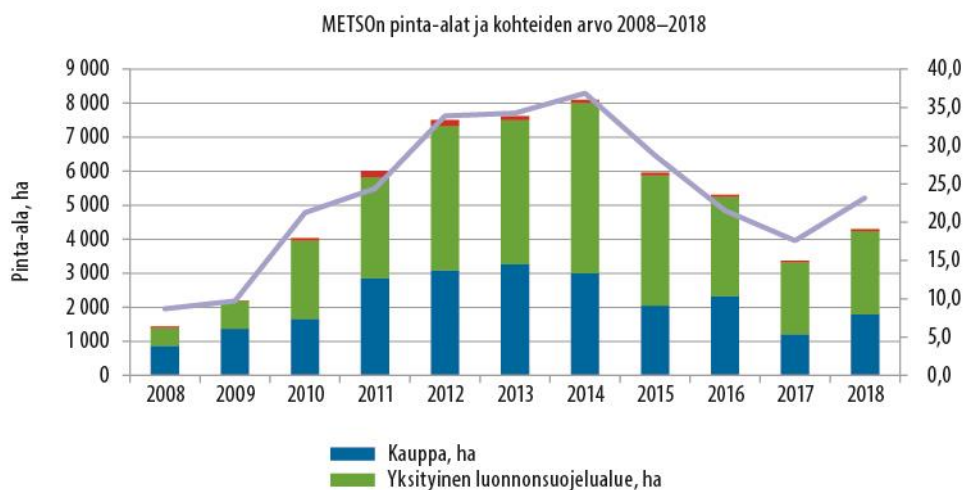
Natura 2000 -verkostoa laajennettiin vedenalaisen meriluonnon kannalta arvokkailla alueilla Saaristomerellä ja Hangon Tulliniemen linnustonsuojelualueella. Laajennukset käsittävät yhteensä runsaat 110 000 hehtaaria ja ovat tärkeitä erityisesti riuttojen ja vedenalaisten hiekkasärkkien sekä merilinnuston elinympäristöjen kannalta. Lisäksi Natura 2000 -verkoston lintudirektiivin mukaisesti SPA-alueisiin lisättiin noin 320 hehtaaria Siuntionjoella ja Espoon Matalajärvellä.

Samassa yhteydessä Natura 2000 -alueiden suojeluperusteina olevien luontotyyppien ja lajien tietoja ajantasaistettiin vastaamaan tarkentuneita tietoja sekä alueiden hoidon ja luontaisen kehityksen aikaansaamia muutoksia. Natura-alueiden tilan arviointi eteni suunnitellusti Metsähallituksessa ja kaikissa ELY-keskuksissa.

Metsien ja soiden suojelua jatkettiin

Vapaaehtoinen luonnonsuojelu metsien ja soiden osalta on edennyt, ja METSO-ohjelman pinta-alatavoite 4 440 ha saavutettiin lähes kokonaan, tuloksen ollessa 4 294 ha. Hämeen ELY-keskus ylitti tavoitteensa selvästi, muiden eteläisten ELY-keskusten jäädessä tavoitteestaan. METSO:n markkinointiin ja metsälantoimijoiden yhteistyöhön etenkin METSO-kohteiden välityksissä eteläisessä Suomessa onkin kiinnitettävä entistä enemmän huomiota vuonna 2019. Muiden suojeluohjelmien sekä kaavojen suojeluvarausten toteutustavoite 1 930 ha ylitettiin tuloksen oltua noin 2 372 ha.

Kuvio 1. METSO-pinta-alat ja kustannukset

Luontotyyppien suojelu ja hoito

Luontotyyppien toinen uhanalaisuusarviointi julkaistiin 2-osaisena mittavana julkaisuna loppuseminaarissa joulukuussa 2019 ja asiasta tiedotettiin laajasti. Kolmen vuoden ja yli 120 asiantuntijan hankkeessa arvioitiin 400 luontotyyppiä merialueilta tuntuureille. Arvion keskeinen tulos on, että luontotyypeistämme noin puolet (48 %) on uhanalaisia koko maassa, Etelä-Suomessa vielä tätä enemmän. Edellisen, 10 vuotta aiemmin toteutetun arvioinnin jälkeen uhanalaistuminen on kokonaisuutena jatkunut. Kaikkein uhanalaisimpia ovat perinteisen maatalouden muovaamat laidun- ja niittytyypit. Raportti sisältää toimenpide-ehdotukset luontotyyppien tilan parantamiseksi. Näitä

hyödynnetään luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen liittyvien toimintaohjelmien ja kansainvälisten sitoumusten päivityksissä. Tulokset palvelevat jatkossa myös eri hallinnonaloja ja tutkimusta mm uusien paikkatietoaineistojen avulla.

Perinnebiotooppien valtakunnallista inventointihanketta valmisteltiin tekemällä maastot selvityksiä muutaman ELY-keskuksen alueella. Inventointien maastotyöntekijöille järjestettiin koulutustilaisuus Pirkanmaalla. Valtion tulo- ja menoarvioon hyväksyttiin 600 000 euron erillisrahoitus hanketta varten vuosiksi 2019–2021.

Lajien viides uhanalaisuusarviointityö on edennyt julkaisun painatusvaiheeseen ja julkistetaan maaliskuussa 2019. Luonto- ja lintudirektiivin raportoinnit etenevät suunnitellusti ja valmistuvat määräajassa 2019.

Luonnonsuojelualueilla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausmenettelyn lainsäädäntöä valmistelevan hanke (RauLaKo-hanke) käynnistettiin maaliskuussa 2018 ja hanke toteutetaan yhteistyössä ministeriöiden, edunvalvontatahojen, kansalaisjärjestöjen, eri viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa. Hankkeessa on perehdytty rauhoitettuja lajeja koskevaan EU-sääntelyyn, vahinkojen aiheuttajiin, korvattaviin vahinkoihin ja korvauksen myöntämisen perusteisiin. Työn kuluessa on kuultu niin eri alojen asiantuntijoita kuin vahingonkärsijöitä edustavia tahoja, kuten maanviljelijöitä.

Hankkeen ohjausryhmä antaa maaliskuun 2019 loppuun mennessä esityksensä vahinkoja koskevista perusteista ja menettelyistä sekä lainsäädännöllisistä linjauksista ja toteuttamisvaihtoehdoista.

Kansainväliset luonnonsuojeluvaihtoehdot

Suomen ja EU:n biodiversiteettistrategioiden päätavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja ekosysteemipalvelujen heikentyminen vuoteen 2020 mennessä. Luonnon monimuotoisuussopimuksen (CBD) kansalliset tiedot luonnon monimuotoisuuden 105 indikaattorista päivitettiin (www.luonnontila.fi), viestintäohjelma uudistettiin ja Suomen 6. maaraporttia työstettiin toimitettavaksi CBD-sihteeristölle alkuvuodesta 2019.

EU:n luontoa, ihmistä ja taloutta varten laatiman toimintasuunnitelman 2017–2019 (Action Plan 4/2017) tavoitteena on tehostaa EU:n biodiversiteettistrategian 2020 tavoitteiden toteuttamista. Suunnitelmaa toteutettiin kansallisesti järjestämällä kahdenvälinen tapaaminen Suomen luonnonsuojeluviranomaisten ja komission luonnonsuojeluyksikön välillä sekä laatimalla etenemissuunnitelma, johon kirjattiin Suomen kii-reellisimmät toimet. Näistä toteutuivat mm Natura-verkoston täydentäminen erityisesti

merialueiden osalta ja koko verkoston tietojen ajantasaistaminen, Suomen 2021–2027 PAF (Prioritized Action Framework) -ohjelman valmistelu, osallistuminen uuden CAP (Common Agricultural Policy) -ohjelman valmisteluun biodiversiteetin ja Natura-verkoston osalta sekä tietoaaineistojen saatavuuden ja viestinnän parantaminen.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia jatkettiin tekeillä täydentäviä selvityksiä sellaisilla uusilla alueilla, joita oli ehdotettu lausunnoissa ja kuulemisen yhteydessä annetuissa kannanotoissa. Maisema-alueita, niiden suunnittelua ja vaikutuksia koskeva opas julkaistiin myös ruotsiksi. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden perustamisen mahdollisuuksia selvitettiin viidellä maisema-alueella. Suomen parhaaksi maisemahankkeeksi valittiin Kotkan kansallinen kaupunkipuisto, joka lähtee Suomen edustajana tavoittelemaan Euroopan maisemapalkintoa.

Luontomatkailun edistäminen

Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2018 noin 3,2 milj. käyntiä, mikä merkitsee kahden prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Kansallispuistokävijöiden lähisuudulle jättämän rahankäytön vaikutus kasvoi niin ikään 2 prosenttia ja oli vuonna 2018 yhteensä yli 211 milj. euroa. Kasvuprosentit ovat vaihdelleet eri vuosina, mutta nousutrendi on jatkuva. Kasvuluvut ovat osoitusta luontomatkailun ja luonnossa liikkumisen suosion noususta sekä käytön monipuolistumisesta. Kansallispuistojen tarjoamat virkistyskäyttömahdollisuudet ovat kaikkien suomalaisten ja Suomessa vierailevien ulottuvilla. Ne tarjoavat erimaisen pohjan luoda edellytyksiä kasvavalle luontomatkailulle. Hallitus panostaa matkailun kasvun edistämiseen 16 milj. euroa vuosina 2018–2019. Tästä noin 4 milj. euroa (YM 2,94 Me, MMM 1,03 Me) kohdennetaan Metsähallitukselle hankkeelle luontomatkailun edistämiseen.

Geenivarat

Geenivarojen saantia ja saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa koskevaa Nagoyan pöytäkirjaa toimeenpantiin ohjaamalla toimivaltaisten viranomaisten (SYKE ja Luke) toimintaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa sekä käynnistämällä lain edellyttämän geenivararekisterin perustaminen.

LIFE-hankkeet

Komissio hyväksyi vuonna 2018 viisi suomalaista uutta LIFE-hanketta. Näiden kokonaiskustannukset olivat 24,8 milj. euroa, joista EU maksaa 16,2 milj. euroa. LIFE Integroitujen hankkeiden haussa oli mukana suomalaishakemus SYKE:n koordinoima kansallinen ilmastonmuutoskonsortio Life Canemure- , josta EU maksaa 7 milj. euroa. EU komissio julkaisi tulevan Life rahoituskauden 2020–2027 asetusehdotuksen, jonka jatkotyöstöön on osallistuttu.

1.2.3 Vesien- ja merensuojelu

Kärkihankkeilla parannettiin vesien tilaa

Hallituksen kärkihankkeesta ravinteiden kierrätyksen lisäämiseksi sekä Itämeren ja vesiensuojelun tehostamiseksi valmistui ulkopuolinen vaikuttavuusarvio. Sen mukaan kärkihanke edisti yhteistyötä muun muassa yritysten ja tutkimusorganisaatioiden välillä tuoden uutta tutkimustietoa käytäntöön ja kasvattaen Suomen osaamista ravinteiden kierrätyksessä. Jäteveden ravinteiden talteenoton kokeilut ovat onnistuneet hyvin. Ravinteiden kierrätyksen koordinointi ja viestintä oli tuloksellista. Vaikuttavuuden lisäämiseksi arviointi suosittelee hankkeiden kohdentamista kuormituksen kannalta kriittisille alueille. Paikallisesti merkittävät hankkeet olisivat monistettavissa maantieteellisesti laajemmillekin alueille, esimerkkinä peltojen kipsikäsittely.

Vuonna 2018 päättyneiden vesien- ja merenhoidon kärkihankkeiden tuloksena mm. Littoistenjärven kemikaalikunnostus paransi merkittävästi järven veden laatua ja arvoa paikallisena virkistyskohteena, uudenaikaisilla hulevesiratkaisuilla vähennettiin Lahden ja Jyväskylän kaupunkialueiden vesistökuormitusta ja viljelijät saivat käyttöönsä työkalun ravinnekiertojensa kehittämiseksi. Lisäksi toteutettiin esimerkkikohde uoman ennallistamisesta maatalousvaltaisella valuma-alueella. Kolmannen valtakunnallisen kärkihankehaun tuloksena käynnistettiin 12 uutta hanketta, joissa mm. kehitetään metsätalouden vesiensuojelumenetelmiä, taloudellisesti kannattavaa hoitokalastusta ja Uudenmaan rannikkojokien ravinnekuormituksen hallintaa sekä vahvistetaan alueellisia ja paikallisia vesiensuojelutoimijoiden verkostoja ja vesiviestintää. Toimenpiteiden vauhdittamiseksi panostettiin aktiiviseen viestintään.

Vesien- ja merenhoidon toimeenpano etenee

Kärkihankkeiden lisäksi vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmien toimeenpanoa on edistetty ELY-keskuskohtaisten vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmien kautta, jotka kokoontuvat säännöllisesti arvioimaan mm. vesien- ja merenhoidon toimeenpanon tilannetta. Toimeenpanoa tuetaan myös ELY-keskusten toimialueillaan rahoittamien avustusten turvin.

Vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteutumisen tilanteesta vuosina 2016–2018 raportoitiin EU-komissiolle. Lisäksi käynnistettiin visualisointihanke, jolla varmistetaan, että ajantasainen tieto kansallisesta toteuksesta on kaikkien sidosryhmien saatavilla havainnollisessa muodossa.

Vesipuitedirektiivin mukaisia vaarallisia ja haitallisia aineita koskevat toimenpiteet määriteltiin ja seurantaohjelma päivitettiin. Uusien prioriteettiaineiden esiintyminen ja pitoisuudet vesistöissä kartoitettiin ja raportoitiin komissiolle.

Vesien- ja merenhoidon tietojärjestelmien kokonaisuudistus käynnistyi. Hankkeessa tehtävä taustaselvitys ja käyttäjäkokemusten kerääminen valmistuivat.

ELY-keskuksien toteuttaman vesien tilan seurannan maastotyö ja laboratorioanalyysit kilpailutettiin, ja uusi kolmivuotinen sopimuskausi palveluntuottajien kanssa alkoi tammikuussa 2019. Uudella seurantakaudella lisätään merkittävästi haitallisten aineiden jatkuvaa seurantaa. Ympäristöhallinnon ympäristön tilan seurannan strategian päivittäminen aloitettiin ja valmistuu vuonna 2019.

Pohjavesialueiden määrittäminen ja luokittelu vesienhoidon ja merenhoidon jäljestämisestä annetun lain mukaisesti etenee ELY-keskuksissa resurssien puitteissa. Työ tulee valmistumaan eri ELY-keskuksissa eri aikoina johtuen pohjavesialueiden määrästä ja käytettävissä olevista resursseista. Lisäksi on avustettu pohjavesien suojelemissuunnitelmien laatimista.

Merenhoitosuunnitelman ensimmäisen osan tarkistus valmistui ja raportoitiin EU-komissiolle (meristrategiadirektiivin artiklojen 8, 9 ja 10 sekä 17 toimeenpano) joulukuussa. Ensimmäiseen osaan kuuluu alustava arvio meriympäristön tilasta, hyvän tilan määritelmät ja yleiset ympäristötavoitteet. Suomen meriympäristön tila 2018 -arvion mukaan koko Suomen merialue on rehevöitynyt, ja ihmisten aiheuttamasta toiminnasta johtuva ravinnekuormitus heikentää vesien tilaa. Joet kuljettavat suurimman osan Suomen merialueille tulevasta ravinnekuormasta. Niiden mereen tuoman fosforikuorman trendi oli laskeva vuosina 1975–2016, mutta typpikuormituksen trendi oli kasvava. Monien kiellettyjen tai rajoitettujen kemiallisten yhdisteiden pitoisuudet ovat

vähentyneet mm. ihmisravintona käytettävissä kaloissa. Ilmastonmuutos uhkaa vaikeuttaa etenkin rehevöitymisen torjuntaa. Merenhoidolle asetetut 28 ympäristötavoitetta ohjaavat toimenpideohjelman päivittämistä 2021. Suomalaiset ovat halukkaita suojelemaan Itämeren tilaa. Valtaosa (86 %) olisi halukas maksamaan Itämeren tilan parantamisesta, yhteensä yli 400 miljoonan euron edestä vuosittain.

Ravinteiden kierrätyksellä vähennettiin Itämeren rehevöitymistä

Ravinteiden kierrätyksen toimintaohjelman laatimista varten teetettiin neljän ministeriön (YM, MMM, TEM, VM) yhteistyönä taustaselvitys, jossa esitetään 56 eri toimenpidettä ravinteiden kierrätyksen edistämiseksi. Toimintaohjelman toteuttaminen aloitetaan vuonna 2019.

Hallituksen kärkihankkeena toteutetussa ravinteiden kierrätysohjelmassa valmistui yhdeksän hanketta, joissa mm. kehitettiin laskentamalleja ravinnekuormituksen arvioimiseen ja vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamiseen lohkokasvialueilla, sekä lannoitetuotteita vesistöjen ja puuteollisuuden sivuvirroista. Lisäksi Varsinais-Suomessa Savijoen valuma-alueella toteutetussa SAVE-hankkeessa testattiin ja varmistettiin kipsin käytön vaikuttavuus tehokkaana ja turvallisena maatalouden vesiensuojelukeinona. Kahdeksannen hankkeen tuloksena käynnistettiin 14 uutta hanketta, joissa mm. edistetään kierrätyslannoitteiden käyttöönottoa laatumerkin ja käyttöohjeiden kehittämisellä, testataan puukuituja maatalouden vesistövaikutusten vähentämiseksi sekä edistetään kaupunkien ja kuntien ravinnekiertoja.

Helsingin seudun ympäristöpalveluiden toteuttama koekohde (RAVITA DEMO) jäteveden ravinteiden talteen ottamiseksi valmistui. Napapiirin Energia ja Vesi Oy:n täysimittakaavaisen jätevesilietteen polttolaitoksen ja pienen ravinteiden talteenottolaitoksen rakentaminen eteni loppuvaiheeseen ja ne valmistuvat keuhvällä 2019. Koekohteita avustettiin yhteensä 1,5 milj. eurolla, ja niiden tavoitteessa kehittää turvallisia kierrätyslannoitteita ja niiden raaka-aineita onnistuttiin. Kolmas suunniteltu koekohde ei toteutunut, sillä Outotec ei onnistunut hankkimaan tarvittavaa kokonaisrahoitusta.

Kansainvälinen yhteistyö Itämeren suojelussa

Suomi aloitti Itämeren suojelukomission (HELCOM) kaksivuotisen puheenjohtajuutensa. Suomen johdolla päivitetään vuonna 2007 käynnistetty Itämeren suojelun toimintaohjelma (BSAP) sekä laaditaan yhteinen ravinteiden kierrätysstrategia. Itämeren suojelusopimuksen, toimintaohjelman sekä vuosien 2010, 2013 ja 2018 ministerikokousten sitoumusten toteuttaminen jatkuu. Itämeren tilanarvio HOLAS2 valmistui Suomen johdolla ja julkaistiin heinäkuussa. HELCOM:n ministerikokous päätti BSAP:n päivittämisen käynnistämisestä ja tavoitteista vuoteen 2021.

Ympäristöministeriö myötavaikutti valtamerien suojelua koskeviin linjauksiin ja niistä tehtyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen (2019:4) Suomen meripolitiikan linjauksista Itämereltä valtamerille. Itämeren suojelun toimia ja kansallisia ratkaisuja esiteltiin Our Ocean -konferenssissa Baliin lokakuussa. Suojeluyhteistyötä rehevöitymisen torjumiseksi jatkettiin myös EU:n Itämeren alueen strategian Suomen ja Puolan koordinaatiovastuulla olevan politiikka-ala Nutrin toimesta.

Ympäristöministeriö osallistui keväällä 2018 Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa sovitun alustavan kasvihuonekaasustrategian neuvotteluihin. Strategian mukaan merenkulun kasvihuonekaasupäästöjen tulee vähentyä nollaan tämän vuositodan aikana, ja neuvottelut konkreettisista päästövähennyskeinoista alkavat keväällä 2019. Ilmastomuutoksen rajoittaminen on tärkeää myös merten suojelun kannalta, sillä maapallon lämpötilan nousu vaikuttaa muun muassa merten happamuuteen, hiiliinielukykyyn, lämpötilaan ja pinnan korkeuteen.

Lisäksi ympäristöministeriö osallistui myös IMO:n alusperäistä muovimeriroskaa käsittelevän työohjelman laatimiseen syksyllä 2018. Työohjelmalla on tarkoitus vähentää alusperäistä muovimeriroskaa tehostamalla IMO:n alusjätteitä koskevaa sääntelykehikkoa.

Ympäristöministeriö osallistui Arktisen neuvoston meriympäristönsuojelutyöhön (Protection of the Arctic Marine Environment, PAME). Merkittäviä Arktisen Neuvoston meriympäristönsuojelun aiheita ovat: kestävä ja ympäristön huomioiva meriliikenne, meriluonnonsuojelu, ekosysteemilähestymistavan soveltaminen, meriroskat, vedenalainen melu, Arktisten merialueiden kestävä käyttö sekä alkuperäiskansojen vuorovaikutus meriin. Näistä aiheista valmisteltiin lopputuotteita kevään 2019 Arktiseen ministerikoukseen.

Itämeren toimintaohjelmahaston (BSAP Fund) tukemana Fortum tutki näytteenotoin Krasnyi Borin kaatopaikan vaarallisia jätteitä. Selvitysten mukaan tarvittavat investoinnit kaatopaikan sulkemiseksi ovat 100 milj. euroa. Rahoitusvastuut Venäjän federaation ja Pietarin kaupungin välillä ovat edelleen auki.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma

VELMU-aineistoa on käytetty, kun ensimmäistä kertaa kuvattiin Suomen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden huippualueet. VELMU-aineisto on tuottanut myös lisää tietoa merilajeista- ja luontotyypeistä tehtyihin uhanalaisuusarviointeihin. Lisäksi tietoa on käytetty kansainvälisessä yhteistyössä, kun esimerkiksi kuvailtiin EBSA (Ecologically or Biologically Significant Marine Areas) alueita Itämerellä.

1.2.4 Alueiden käyttö

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamistyö käynnistettiin

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus käynnistettiin keväällä 2018. Uudistuksen valmistelua varten asetettiin parlamentaarinen seurantaryhmä, työryhmä ja sidosryhmäfoorumi. Valmisteluelinten toimikausi on 31.12.2021 asti.

Työryhmä asetti kuusi valmistelujaostoa, joita ovat alueidenkäytön jaosto, rakentamisen jaosto, osallistuminen, vuorovaikutus ja vaikutusten arviointi -jaosto, kaavojen toteuttaminen -jaosto, rajapinnat -jaosto sekä digitalisaatio ja asiakaslähtöiset prosessit -jaosto. Jaostoissa on käsitelty niiden teemoihin liittyviä asiakokonaisuuksia sekä arvioitu eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia. Jaostojen valmistelemissa kysymyksissä on käsitelty työryhmässä sekä keskusteltu parlamentaarisen seurantaryhmän ja sidosryhmäfoorumin kokouksissa.

Kansallinen kestävä kaupunki -ohjelma rakennettiin yhdessä kaupunkien kanssa

Kansallista kestävä kaupunki- ohjelmaa on valmisteltu laajassa yhteistyössä eri ministeriöiden ja kaupunkien ja kuntien kanssa. Ohjelman avainsanoiksi muodostuivat kestävän kaupunkikehityksen laaja-alaisuus, strateginen ote, innovatiiviset käytännölläheiset välineet, verkostomainen toimintatapa ja kumppanuus. Ohjelma tukee kaupunkien omaa tekemistä kestävän kaupunkikehityksen saralla ja pyrkii tuomaan eri toimijoita yhteen ja tukemaan haasteiden ratkaisemista yhdessä. Kestävä kaupunki -ohjelman valmisteluvaiheessa käynnistettiin kolme kaupunkien pilottia (Tampere, Kuopio ja Jyväskylä).

Ohjelman toimintakonsepti valmistui syyskuussa 2018 ja ohjelma pääsee käynnistymään heti vuoden 2019 alussa.

MAL-sopimusten toteuttamista jatkettiin ja uuden ohjelmakauden valmistelu käynnistettiin

Suurimpien kaupunkiseutujen kuntien ja valtion välisten maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimusten 2016–2019 puoliväliarviointi valmistui kesäkuussa 2018. Sen mukaan sopimukset ovat vauhdittaneet kuntien asuntotuotantoa ja kestävien liikennejärjestelmien kehittämistä ja ne ovat toteutumassa tavoitteiden mukaisesti. Lopputyksystä käynnistettiin valmistautuminen sopimuskauteen 2020–2023 asettamalla

Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun neuvotteluryhmät ja käynnistämällä alustavat keskustelut sopimusten sisällöstä.

Alueidenkäytön ja rakentamisen digimurrosta toteutettiin laajana kokonaisuutena

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -kärkihankkeessa (KIRA-digi) jatkettiin aktiivista kokeilutoimintaa ja toteutettiin kaksi rahoituskierrosta. Tulosten ja-kamiseksi ja kokeilujen jatkokehittämiseksi kokeiltiin sijoittajatapaamista ja järjestettiin kuusi verkkotulostilaisuutta. Hankkeessa etsittiin tapoja jakaa tuloksia paikka- ja aika-riippumattomasti. Tuloksista viestittiin aktiivisesti yleismediassa, omilla sivuilla ja erilaisissa tapahtumissa.

Myös Maankäyttöpäätökset -hankkeessa edistettiin digitalisaatiota usean selvityksen ja osakokonaisuuden kautta. Kesällä 2018 viidessä kunnassa käynnistyneitä kuntapiloteja toteutettiin useasta yrityksestä koostuvan konsulttikonsortion kanssa. Piloteissa tulevaisuuden suunnittelujärjestelmää kehitetään asemakaavan tietomalliin, kaavan pohjakarttaan ja kaavoituksen lähtötietoihin, rajapintajulkaisuun sekä suunnitteluprosessiin ja -järjestelmään liittyvien tutkimuskysymysten kautta. Maankäyttöpäätökset -hanke kestää vuoden 2019 loppuun.

Maakuntauudistukseen varauduttiin

Osallistuttiin valtioneuvoston yhteistyötoimin toimintaan. Maakuntauudistuksen toteutuksessa ELY-keskusten ja maakuntien liittojen alueidenkäytön tehtävät siirtyvät perustet-taviin maakuntiin. Muutoksen tarjoamien hyötyjen saavuttamiseksi tarvittavaa toimin-tatapojen kehittämistä on tehty Alueidenkäytön suunnittelu ja maakuntauudistus, AAMU-hankkeessa, joka päättyi ja raportoitui lokakuussa 2018.

Metropolipolitiikkaa koordinoitiin

Metropolipolitiikan toimeenpanoa jatkettiin metropolipolitiikan neuvottelukunnan johdolla keskittyen edellisten vuosien tapaan ajankohtaisiin teemoihin ja politiikan sisäl-lön täsmentämiseen yhteistyössä seudun kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Vuonna 2018 esillä olleita teemoja ovat olleet mm. asunnottomuus, maahanmuutto, MAL-yhteistyö, maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen sekä kaupunkiohjelmat.

Merialuesuunnittelu etenee

Koordinoitiin merialuesuunnittelua yhteistyössä rannikon maakuntaliittojen kanssa. Siinä jatkettiin yhtenäisten merialuesuunnitelmien määrittelyä, valmisteltiin suunnitelma-alueistoja, merialueen erityispiirteiden kuvausta, sinisen talouden tilannekuvaa ja ekologista tilannekuvaa. Osallistuttiin Suomen meritietoportaalin ja sen merialuesuunnitteluosion kehittämiseen. Ympäristöministeriössä käynnistettiin merialueen tulevaisuusskenaariot hanke, järjestettiin kansallinen sidosryhmätilaisuus ja kansainvälisen konsultaatiotilaisuus sekä osallistuttiin Ruotsin suunnitelmien kuulemiseen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voimaan

Valtioneuvoston joulukuussa 2017 tekemä päätös uudistetuista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista tuli voimaan 1.4.2018. Uudistetuilla tavoitteilla vastataan alueidenkäytön keskeisiin tulevaisuuden haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja kaupungistumiseen. Tavoitteissa painottuu vähähiilinen ja resurssitehokas yhdyskuntakehitys, luonnon monimuotoisuuden ja kansallisen luonto- ja kulttuuriympäristöarvojen turvaaminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä liikennejärjestelmän, energiahuollon ja maanpuolustuksen valtakunnalliset tarpeet.

Tuulivoimavoiarakentamista edistettiin

Tuulivoimarakentamisen edistämistä jatkettiin yhteistyössä muiden ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushankkeessa selvitetään tuulivoimaloiden äänen fysiologisia vaikutuksia, häiritsevyyttä ja yhteyttä sairauksiin.

Tuulivoimarakentamisen ohjauksen tehostamiseksi ja yhtenäistämiseksi on jatkettu valtakunnallista tuulivoimaneuvontaa. Neuvontaa on annettu erityisesti kaavoitukseen, lupakäytäntöön sekä meluun liittyvissä asioissa. Vuonna 2018 arvioitiin, että kuntien hyväksymien kaavojen tai jo luvitettujen hankkeiden määrä on yli kolminkertainen Suomessa nyt rakennettuun tuulivoimakapasiteettiin nähden. Nykyisten 700 tuulivoimalan tuotanto vastaa noin 300 000 sähkölämmitteisen omakotitalon vuosittaista sähkönkulutusta. Vuonna 2018 rakenteilla oli 79 tuulivoimalaa, suurin osa Pohjanmaan maakuntiin.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisessä yhteistyössä vaikutettiin EU:n alue- ja kaupunkipolitiikan sisältöihin EU-neuvoston ja EU-komission yhteisfoorumeilla osallistumalla Alueellisen koheesion sekä kaupunkiasioden asiantuntija ja -ylijohtajakokouksiin.

Kestävään kaupunkikehitykseen liittyen osallistuttiin sekä YK-Habitatin World Urban Forum -kokoukseen Kuala Lumpurissa että YK:n kestävän kehityksen foorumin valmisteluryhmään ja Suomen delegaatioon New Yorkissa.

Ympäristöministeriö osallistui Itämeren Interreg- ja VASAB-yhteistyöhön, jossa mm. käynnistettiin Itämeren alueen pitkän tähtäimen aluesuunnitteluyhteistyön strategian valmistelu sekä tuettiin Itämeren maiden merialuesuunnitelmien yhteensovittamista.

Digihankkeissa kansainväliseen yhteistyöhön sisältyi mm. Finlandia-talolla järjestetty WDBE-konferenssi (World Summit on Digital Built Environment) ja osallistuminen kaa-voituksen digitalisaatiota käsittelevään pohjoiseurooppalaiseen yhteistyöryhmään Amsterdamissa.

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano

Vuonna 2018 ympäristöministeriössä valmistui kolme Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanoon liittyvää laajempaa hanketta: Kulttuuriympäristö voimavarana maakunnissa ja alueilla, Energiatohokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen korjaushankkeessa sekä Rakennusperintöavustusten vaikutusten arviointi. Lisäksi tehtiin kartoitus restaurointi- ja konservointialojen koulutustilanteesta. Ympäristöministeriön KIRA-digi-rahoituksella toteutettiin Kulttuuriympäristötiedot yhteiseen käyttöön! -hanke. Ympäristöministeriö järjesti kulttuuriympäristön hoitoon ja ilmastonmuutoksen hillintään liittyvän seminaarin ja osallistui poikkihallinnolliseen kulttuuriympäristömatkailun yhteistyöhön. Kesällä järjestettiin sosiaalisessa mediassa #suojelentätä-valokuvakampanja ja syksyllä #arkimaisema-valokuvakilpailu kansainväliseen maisemapäivään liittyen. Joulukuussa toteutettiin digitaalinen kulttuuriympäristöjoulukalenteri. Ministeriö osallistui EU:n kulttuuriperinnön eurooppalaiseen teemavuoteen ja vastasi Euroopan kulttuuriympäristöpäivien koordinoinnista. Strategiaa toimeenpantiin myös sidosryhmäyhteistyön keinoin.

Elinympäristön laatu

Rakennusten ja rakennetun ympäristön terveellisyyttä ja viihtyisyyttä vahvistettiin antamalla ympäristöministeriön ohjeet rakennuksen ääniympäristön, sekä ampuma- ja harjoitusalueiden melualueiden suunnittelusta ja todentamisesta. Lisäksi ympäristömeludirektiivin implementointi meluntorjuntasuunnitelmien osalta valmistui.

1.2.5 Asuminen

MAL-sopimusseuduilla lisää vauhtia asuntokaavoitukseen ja -rakentamiseen

Helsingin seudulla asuntotuotanto 1.1.2016–1.8.2018 välisenä aikana vastaa 60 prosenttia koko sopimuskauden 2016–2019 tavoitteesta. Loppuvuonna 2018 asuntojen valmistumistahti on entisestään kiihtynyt, minkä ennakoidaan nostavan toteumapro-sentin 74 prosenttiin koko sopimuskauden tavoitteesta. Vuonna 2018 asuntoja valmis-tuu Helsingin seudulla arviolta 16 500, mikä on noin 2 000 enemmän kuin vuonna 2017. Arvioiden mukaan koko sopimuskauden asuntotuotantotavoite 60 000 asuntoa tulee ylittymään noin 2 000 asunnolla. Sopimuskauden asuntotuotantotavoite on ylitty-mässä Vantaalla ja Järvenpäässä jo vuoden 2018 lopussa. Vuosien 2016–2018 asun-totuotannosta valtion tukeman tuotannon osuus on arvion mukaan vajaa neljännes. Kun kaavoitus on kahden ensimmäisen sopimusvuoden aikana ollut MAL-sopimuksen tavoitteiden mukaista, kuluvan vuoden aikana uuden kaavoituksen vauhti on ollut mal-tillisempaa. Uutta voimaan tullutta asumisen kerrosalaa on syntynyt alkuvuonna 2018 selvästi vähemmän kuin kahtena aiempana sopimusvuotena vastaavana ajankohtana.

Myös muilla MAL-seuduilla asuntotuotantotavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Asuntoja on rakennettu tavoitteiden mukainen määrä ja tuotannon painopiste on ollut liikenteel-lisesti hyvin saavutettavilla alueilla.

Tuetun asuntotuotannon edellytyksiä parannettiin ja kehitettiin

Valtioneuvosto paransi kohtuuhintaisen vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentami-seen, hankintaan ja perusparantamiseen tarkoitettujen korkotukilainojen ehtoja. Laki- ja asetusmuutosten tarkoituksena oli lisätä kohtuuhintaisten, sosiaalisiin perustein vali-tuille asukkaille tarkoitettujen vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa kasvukes-kusseuduilla. Koska uusien korkotukilainojen lainapääoma lyhenee uuden lyhennys-ohjelman myötä huomattavasti nykyistä nopeammin, asukkailta ei ole tarpeen periä vuokrissa tai käyttövastikkeissa varautumista tuleviin perusparannus-, ylläpito- ja hoi-tokustannuksiin uusilla korkotukilainoilla rahoitetuissa kohteissa. Korkotukilainojen tu-kiehdot parantuvat myös siten, että korkotukilainansaajien maksettavaksi aina jäävän koron omavastuuosuus alentuu pysyvästi 2,5 prosenttiin. Lisäksi luovuttiin tehdyn sel-vityksen perusteella suunnitelluista tulorajoista sekä määräaikaista tulojen tarkistuk-sista ARA-asukasvalinnoissa (selvitys; YM:n raportteja 8/2018).

Väestöltään vähenevien alueiden tyhjiä asuntoja koskevasta ongelmasta annettiin HE 208/2018, joka astui voimaan 1.1.2019.

Ympäristöministeriön omistajaohjauksessa toimiva A-Kruunu Oy toimi aktiivisesti koh-tuuhintaisten vuokra-asuntojen rakennuttamisessa Helsingin seudulla. A-Kruunulla on rakenteilla tai rakenteille lähdössä 731 asuntoa vuonna 2018.

ARA-tuotanto

Valtion tukemaa asuntotuotantoa käynnistettiin koko maassa yhteensä 8 627 asuntoa. Tuetun tuotannon painopisteenä oli edelleen vuokra-asuntojen rakentaminen. Alkava korkotuettu ARA-tuotanto oli koko maassa yhteensä noin 7 945 asuntoa ja takauslai-noitettujen vuokra-asuntoja oli noin 680 asuntoa. Edelliseen vuoteen nähden tuotanto kasvoi noin 535 asunnolla ja se painottui pitkän korkotuen vuokra-asuntoihin. Niitä aloitettiin yhteensä noin 5 300 asuntoa. Edelliseen vuoteen verrattuna suurin lisäys oli pitkäaikaisella korkotuella toteutetuissa erityisryhmien vuokra-asunnoissa, joita raken-nettiin 1 240 asuntoa enemmän, yhteensä reilut 3 000 asuntoa. Asumisoikeusasunto-tuotanto oli noin 1 570 asuntoa ja lyhyen korkotuen vuokra-asuntoja noin 730 asun-toa. Tuotannossa painottuivat kasvukeskukset ja noin puolet tuotannosta kohdistui Helsingin seudun MAL-sopimuskuntiin.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyä jatkettiin

Asunnottomuutta ehkäistiin toteuttamalla hallituksen periaatepäätöksen mukaista Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmaa (AUNE) vuosille 2016–2019. Sopimukset ohjelman toteuttamisesta allekirjoitettiin yhdeksän kaupungin kanssa. Oh-jelman painopiste on suunnattu asunnottomuuden riskin varhaiseen tunnistaminen ja nopeaan puuttumiseen tilanteessa, jossa henkilö on jäämässä tai juuri jäänyt asun-nottomaksi. Asunnottomuutta kyettiin huomattavasti vähentämään Pitkäaikaisasunnot-tomuuden vähentämishojelmien 2008–2015 (Paavo I ja II) aikana. Erityisesti pitkäai-kaisasunnottomien määrä väheni. Ohjelmassa mukana olevissa kaupungeissa pitkä-aikaisasunnottomuus laski 1 345 henkilöllä eli 35 prosenttia.

1.2.6 Rakentaminen

Rakennusten energiatehokkuutta parannettiin

Vuoden 2018 alussa tulivat voimaan valtioneuvoston asetus rakennuksissa käytettä-vien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista (788/2017) ja kaksi ympäristöministe-riön asetusta, joista toinen koski uuden rakennuksen energiatehokkuutta (1010/2017) ja toinen uuden rakennuksen sisäilmastoa ja ilmanvaihtoa (1009/2017). Asetusten ta-voitteena on parantaa rakennusten energiatehokkuutta ja lisätä uusiutuvan energian

osuutta huolehtien samalla hyvästä sisäilmaston laatutasosta. Uudistuksella toimeenpantiin rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (2010/31/EU) lähes nollaenergiarakentamista koskevat velvoitteet. Asetusten toimeenpanoa edistettiin järjestämällä koulutusta ja valmistelemalla asetusten soveltamiseen oppaita.

Rakennusten energiatehokkuusdirektiiviä koskeva muutos (2018/844/EU) julkaistiin 19.6.2018. Ympäristöministeriö osallistui direktiivin toimeenpanoon liittyvien komission ohjeiden valmisteluun. Direktiivimuutoksesta tiedotettiin alan toimijoille. Kansallinen toimeenpano suunniteltiin ja sen toimeenpano käynnistyi. Toimeenpanon taustaksi tarvittavat vaikutusarvioinnit ja toimeenpanoon liittyvät selvitykset käynnistettiin.

Voimassa olevan rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (2010/31/EU) toimeenpanoon liittyen laadittiin ja toimitettiin Euroopan komissiolle raportit, jotka koskivat uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen energiatehokkuusvaatimusten kustannusoptimaalista tasoa. Direktiivin toimeenpanemiseksi jatkettiin lämmitysjärjestelmien neuvontamenettelyä Höylä- ja Kutteri- energiatehokkuussopimuksilla sekä ilmastointijärjestelmien neuvontamenettelyjä.

Vuoden 2018 alussa tuli voimaan ympäristöministeriön asetus rakennuksen energiatodistuksesta. Asetuksen toimeenpanoa edistettiin järjestämällä koulutusta ja valmistelemalla asetuksen soveltamiseen opas. Energiatodistusviestintää ja energiatodistuslaatijoiden koulutus- ja verkostoitumistoimintaa on jatkettu. Yhteistyötä valvontaviranomaisena toimivan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa on jatkettu, samoin kiinteistönvälitysalan ja aluehallintoviranomaisten kanssa.

Valmisteltiin opasta "Energiatehokkuuden parantaminen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen korjaushankkeessa" koska olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen ja päästövaikutusten pienentäminen ovat keskeinen osa ilmastonmuutoksen torjuntaa myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa rakennuksissa.

Ekosuunnittelu ja energiamerkintä

Tuotteiden energiatehokkuudelle asetetaan ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energiamerkintädirektiivin (2010/30/EU) nojalla sitovia vaatimuksia, ja niistä säädetään Euroopan komission tuoteryhmäkohtaisilla asetuksilla. Uusi energiamerkintää koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1369 tuli sovellettavaksi 1.8.2017 lähtien. Ympäristöministeriö osallistui ekosuunnittelulain ja -asetuksen muutosten valmisteluun yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Markkinavalvon-

taviranomaisena toimivan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) tarvitsemat resurssit valvontaan ja testaukseen rakennustuotteiden osalta turvattiin ja aloitettiin va-
rautuminen valvottavien tuoteryhmien laajenemiseen.

Rakentamisen kosteudenhallintaa parannettiin ja Terveet tilat 2028 -ohjelma käynnistyi

Eduskunnan kirjelmän Rakennusten kosteus- ja homeongelmat (EK 5/2013 vp-M 5/2013 vp) sisältämien 14 toimenpidekohdan toteutusta jatkettiin. Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyviä velvoittavia säännöksiä terävöitettiin 1.1.2018 voimaan tullessa ympäristöministeriön asetuksessa rakennusten kosteusteknisestä toimivuudesta. Koko rakennushankkeelle on jatkossa laadittava kosteudenhallintaselvitys. Lisäksi on ilmoitettava rakennushankkeen kosteudenhallinnan valvonnasta vastaava henkilö.

Terveiden tilojen vuosikymmen –toimenpideohjelman valmistelua jatkettiin alkuvuonna 2018. Valtioneuvosto hyväksyi 3.5.2018 periaatepäätöksen Terveet tilat 2028 -nimestä toimenpideohjelmasta (ohjelma suomeksi <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-578-5> ja ruotsiksi <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-579-2>). Toimenpideohjelman tavoitteena on kymmenen vuoden aikana tervehdyttää julkiset rakennukset ja vähentää merkittävästi sisäilmastosta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten määrää Suomessa. Tavoitteen toteutuminen edellyttää ajattelu- ja toimintatapojen muutosta, jotta siirrytään pysyvästi haittojen ennaltaehkäisyyn. Ympäristöministeriö osallistuu ohjelman toteutukseen mm. panostamalla rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvään ohjaukseen ja neuvontaan, strategisen kiinteistönhallinnan kehittämiseen sekä rakennusten koko elinkaaren aikaiseen huoltoon ja ylläpitoon liittyvän osaamisen kehittämiseen. Toimenpideohjelman toteutusta ohjaa ja valvoo valtioneuvoston asettama johtoryhmä, jossa on edustettuina mm. osallistuvien ministeriöiden kansliapäälliköt, Ministeri Kimmo Tiilikainen toimii johtoryhmän puheenjohtajana nykyisen hallituskauden ajan.

Vähähiilinen rakentaminen ja rakentamisen kiertotalous

Kertomusvuonna jatkettiin syksyllä 2017 julkistetun vähähiilisen rakentamisen tiekartan toteutusta, minkä tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säästöohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Vähähiilisen rakentamisen ohjauskeinoista tehty vaikutusarviointi valmistui VTT:n toimesta vuoden 2018 alussa. Siinä vaikuttavimmaksi ohjausvälineeksi todettiin hiilijalanjäljen raja-arvoon perustuva säästöohjaus.

Rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen arviointimenetelmä kehitettiin asiantuntijayhteistyönä ja lähetettiin lausunnoille vuoden lopussa. Sen lisäksi päästötietokantoihin,

tilastointiin, tietomallinnukseen ja muihin ohjauksen tukijärjestelmiin liittyvä valmistelu-työ aloitettiin. Toteutettiin vähähiilisen rakentamisen osaamiseen liittyvä osaamisky-sely yhteistyönä ammattijärjestöjen kanssa. Samoin käynnistettiin taloudellisia ohjaus-keinoja kartoittava hanke, tavoitteena löytää säädösohjausta tukevia ohjausvälineitä. Käynnistettiin myös kaavoituksen hiilijalanjälkeen kytkeytyvä hanke, jonka painopis-teenä on Keko-arviointimenetelmän kehittäminen.

Aloitettiin pohjoismainen virkamiesyhteistyö rakennusten vähähiilisyyden säädösten harmonisointia varten. Toteutettiin EU:n komission kehittämän Level(s)-ympäristöra-portointijärjestelmän testaus kotimaisena yhteistyöhankkeena. Testaukseen osallistui 22 pilottihanketta, jotka raportoidaan keväällä 2019 sekä kotimaisessa viitekehyk-sessä että EU:n komissiolle. Suomalaisten kohteiden pilotointi kohdistuu hiilijalanjäl-jen ja resurssitehokkuuden arviointiin ja tukee siten vähähiilisen rakentamisen ohjauk-sen kehittämistä.

Käynnistettiin arktisen neuvoston kestävän kehityksen toimikunnan (SDWG) hanke, jossa kehitetään arktisille alueille soveltuvaa vähähiilisen rakentamisen periaatetta huomioiden paikalliset olosuhteet ja perinteiset rakennustavat.

Rakentamisen kiertotalouden edistäminen pohjautui vuonna 2017 valmistuneen Valta-kunnalliseen jätesuunnitelman sisältöön. Suunnitelman mukaisesti toteutettiin purku-kartoitusta ja laadukasta purkuprosessia tukevat opashankkeet, samoin kuin hankin-takriteerit julkisiin purkutöihin, jotka valmistuvat alkuvuodesta 2019. Käynnistettiin ra-kennus- ja purkujätetietokantojen ja -rekisterien kehittämistä kartoittava selvityshanke. Käynnistettiin rakennuskannan materiaali-inventaario -hanke. Kertomusvuoden aikana valmistuneeseen kansalliseen muovitiekarttaan sisällytettiin useita muovien kierrätyk-seen kytkeytyviä toimenpiteitä, joiden valmistelu aloitettiin rakennusten muovi-inven-taarion toteutuksella.

Puurakentamista edistettiin

Puurakentamisen edistämistoimia toteutettiin toimenpideohjelman mukaisesti. Ohjel-man painopisteet ovat puukaupunkien rakentamisessa, julkinen rakentaminen, alueel-linen osaaminen, suuret puurakenteet ja vientiedellytysten parantaminen. Toteutettiin useita tutkimus- ja kehitys- sekä viestintähankkeita, joiden sisältö keskittyi teollisen puurakentamisen ratkaisujen edistämiseen, osaamisen kehittämiseen, asenteiden muuttamiseen tähtäävään viestintään sekä edellä mainittuihin teemoihin liittyviin tutki-mus- ja kehityspalveluihin. Tuettiin kaupunkien puisten asuinkerrostalojen kehittämis-hankkeita. Käynnistettiin tukiohjelma, jolla tuetaan valittuihin teemoihin kohdentuvia

yritysten, yhdistysten, tutkimusorganisaatioiden ja kaupunkien tutkimus- ja kokeilu-hankkeita. Tukiohjelman ensimmäinen haku Puurakentamisen digitalisaation edistäminen avattiin.

Rakennustuoteasetuksen toimivuuteen ja rakennustuotteiden sisämarkkinoihin vaikuttaminen sekä toimeenpano

Ympäristöministeriö vaikutti aktiivisesti rakennustuoteasetuksen (305/2011) toimivuuteen ja rakennustuotteiden sisämarkkinaongelmien ratkomiseen eri foorumeilla. Suomi toimi aktiivisesti rakennusasioiden pysyvässä komiteassa rakennustuoteasetuksen toimeenpanon suhteen ja teki yhteistyötä muiden pienten jäsenvaltioiden kanssa ongelmien ratkaisemiseksi. Kertomusvuonna jatkettiin vaikuttamista rakennustuotteiden sisäilmapäästöjen vaarallisia aineita koskevan komission delegoidun säädöksen emissioluokituksen valmisteluun.

Suomi teki väliintulon Saksan kanteeseen komissiota vastaan vuonna 2017 ja kyseinen EU-tuomioistuimen oikeudenkäynti jatkui vuonna 2018. Muutoin rakennustuoteasetusta toimeenpantiin normaalisti: ylläpidettiin rakennustuoteasetuksen edellyttämää rakennustuoteyhteydspistettä ja valmisteltiin ilmoitettujen laitosten toimielinpäätöksiä, valvottiin ilmoitettuja laitoksia sekä tehtiin näitä koskevia ilmoituksia komissiolle. Syksyllä 2018 aloitettiin valmistelu tulevaan puheenjohtajuuskauteen.

Kansallisen tuotehyväksyntäjärjestelmän osalta vuonna 2018 pääpaino oli asetusvalmistelussa, toimielinten hyväksymisessä ja valtuuttamisessa sekä informaatio-ohjauksessa. Eritoten on jalkautettu uusia rakentamismääräyksiä ja valmisteltu uusia asetuksia tuotekohtaisista vaatimuksista sekä tyyppihyväksynnästä pääosin vesi- ja viemärlaitteistoihin kuuluville tuoteryhmille. Lisäksi ympäristöministeriö osallistui sosiaali- ja terveysministeriön johdolla juomavesidirektiivin kansallisen tason valmisteluun ja kommentointiin talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden ja vesilaitteistojen osalta.

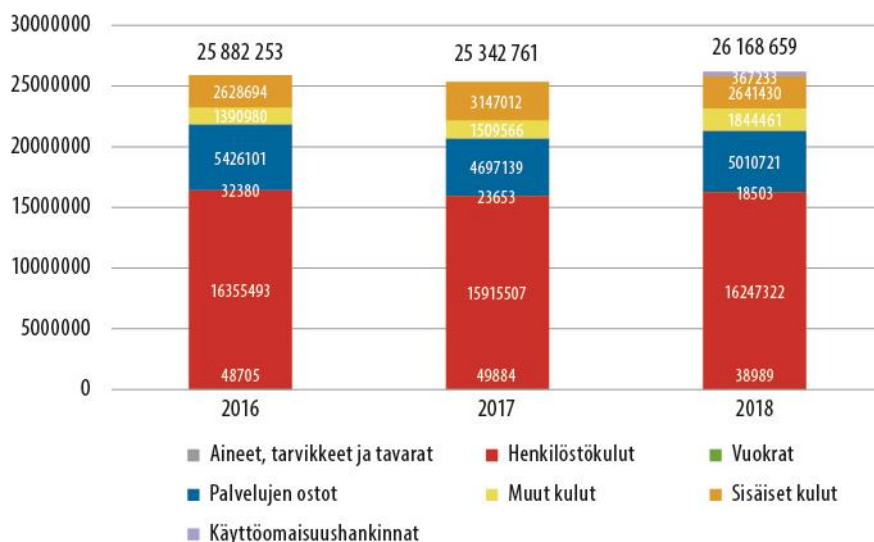
1.3 Toiminnallinen tehokkuus

1.3.1 Toiminnan taloudellisuus ja tuottavuus

Ympäristöministeriön toimintamenoista maksetut toiminnan menot olivat 26,2 milj. euroa (25,3 milj. euroa vuonna 2017). Menojen kasvu edelliseen vuoteen nähden aiheu-

tui pääosin palveluiden ostojen, henkilöstökulujen ja matkustuksen (muut kulut) kasvusta. Lisäksi tietojärjestelmiin liittyviä käyttöomaisuushankintoja tehtiin 0,4 milj eurolla. Sisäisten kulujen osuus laski edellisestä vuodesta.

Kuvio 2. Ympäristöministeriön toiminnan kulut ilman VNK:lle siirrettyjä toimintoja

Ympäristöministeriön maksetut toiminnan menot (sisältää kaikki momentit, pl. avustukset ja sisäiset kulut) olivat 38,4 milj. euroa (34,8 milj. euroa vuonna 2017). Tilinpäätösanalyysissä luvussa 1.6. on esitetty muutokset momenteittain edelliseen vuoteen nähden.

Seuraavassa esitetään ministeriön toiminnan kulujen taulukko vuosilta 2016–2018. Valtioneuvoston kanslian kulut esitetään taulukossa omalla rivillään yhteissummana. Lisäksi taulukossa esitetään toiminnan kulujen osalta kaikki momentit, pl. sisäiset kulut, jotka esitetään asianosaisen viraston kustannusvastaavuuslaskelmassa.

Taulukko 1. Ympäristöministeriön toiminnan kulut (kaikki momentit pl. sisäiset kulut) ml. VNK:lle siirretyt tehtävät (1 000 euroa)

Toiminnan kulut 1 000 €	2018	2017	2016
Aineet ja tarvikkeet	53	53	51
Henkilöstökulut	17 121	16 127	15 858
Vuokrat	27	36	48
Palvelujen ostot	12 082	10 433	10 711
Muut kulut	2 810	1 764	1 592
Poistot	3	3	3
Käyttöomaisuushankinnat	367	0	0
VNK	5 945	6 372	5 871
Toiminnan kulut yhteensä	38 408	34 788	34 134

Alla olevassa taulukossa on kuvattu ministeriön henkilötöyvuosijakauma ja kustannukset tehtäväalueittain. Kustannusten kohdentamisessa on käytetty perusteena työajanseurantaa. Yhteiset ja hallinnolliset tehtävät on vyörytetty substanssitehtäville todellisten työaikojen suhteessa. Kustannuksissa on huomioitu myös koko ministeriön kustannukset (pl. sisäiset kulut). VNK:lle siirrettyjen tehtävien kustannukset esitetään omalla rivillään yhdenmukaisesti taulukon 1 kanssa. Valtioneuvoston kanslian kustannukset ovat laskeneet 0,4 milj. euroa edellisestä vuodesta. Lasku johtuu lähinnä tila- ja turvallisuustoimialan kustannusten laskusta.

Taulukko 2. Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset henkilötöyvuosimäärät ja kustannukset

Ministeriön toiminnan kulut (1 000 €) jaettuna tehtäväalueille		HTV			1 000 EUR		
		2018	2017	2016	2018	2017	2016
Luontoympäristöosasto	Välittömät HTV/kust €	52,6	52,2	50,5	6 819	6 042	5 890
	Väilliset HTV/kust €	19,3	18,8	19,1	2 502	2 176	2 227
	Yhteensä	71,9	71,0	69,6	9 321	8 218	8 117
Rakennetun ympäristön osasto	Välittömät HTV/kust €	75,1	74,7	74,1	9 737	8 646	8 643
	Väilliset HTV/kust €	27,6	27,0	28,0	3 578	3 125	3 264
	Yhteensä	102,7	101,7	102,1	13 315	11 771	11 907
Ympäristönsuojeluosasto	Välittömät HTV/kust €	55,5	53,5	51,3	7 195	6 193	5 983
	Väilliset HTV/kust €	20,3	19,3	19,4	2 632	2 234	2 257
	Yhteensä	75,8	72,8	70,6	9 827	8 427	8 240
VNK					5 945	6 372	5 871
Kaikki yhteensä		250,4	245,5	242,3	38 408	34 788	34 135

Ympäristöministeriön tehtäväalueittaiset kustannukset nousivat 10,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kaikkien osastojen välittömät henkilötyövuodet nousivat hiukan edelliseen vuoteen verrattuna. Myös eurot (1 000 euroa/htv: 153 euroa) nousivat edellisen vuoden tasosta. Vuoden 2017 taso oli 1 000 euroa/htv: 142 euroa ja vuoden 2016 taso 1 000 euroa/htv: 141 euroa.

Taulukon vuoden 2018 htv-luku 250,4 poikkeaa vuoden 2018 virallisesta, Taika-järjestelmästä saatavasta htv-luvusta (250), koska taulukossa on käytetty epävirallista htv-lukua, joka perustuu Kieku-tietojärjestelmään kirjattuun työaikaan.

Lisääntyneen ulkomaanmatkailun myötä matkustuspäästöt kasvoivat

Ympäristöministeriö laski seitsemännen kerran kokonaishiilijalanjälkensä käyttäen WWF:n ilmastolaskuria. Vuonna 2018 hiilidioksidipäästöt olivat yhteensä 1 481 tCO₂ (1 314 tCO₂ vuonna 2017).

Sähkön- ja lämmönkulutus kasvoivat hieman edellisestä vuodesta. Vedenkulutus pysyi samalla tasolla. LVI-kokonaiskulutuksen selvässä laskussa näkyvät uuden toimitalan tekniset ratkaisut ja säädöt.

Kotimaan matkoja tehtiin vähemmän kuin edellisenä vuonna ja lähiliikenteen käyttö väheni. Taksin käyttö väheni yli 31 prosenttia. Ainoastaan ulkomaanmatkojen määrä kasvoi yli 20 prosenttia. Tähän ovat syynä lukuisat kansainväliset tilaisuudet. Oman auton käyttö kasvoi 48 prosenttia. Etäneuvotteluihin käytetty aika on vähentynyt melkein 17 prosentilla. Paljon käytetyt Skype-yhteydet eivät kuitenkaan näy tilastossa. Ympäristöministeriössä on pyritty käyttämään mahdollisimman paljon sähköisiä välineitä, mikä näkyy paperinkulutuksen 16 prosentin laskuna edellisvuodesta.

Taulukko 3. Merkittävimpien ekovirastomittarien kehitys vuosina 2016–2018

	2016	2017	2018***
Sähkönkulutus, MWh	508	543	555
Lämmönkulutus (sääkorjattu), MWh	685	783	801
Veden kulutus, m ³	1 549	1 555	1 574
Paperinkulutus, riisiä	2 648	2 204	1 850
Kokonaisjättemäärä, tonnia	78,5*	9,5	8,8*****
Sekajättemäärä, tonnia	0,41**	1,6	1,7*****
Matkustuspäästöt, tCO ₂	446	410	493
Ulkomaanmatkat, kpl	727	733	882
Kotimaanmatkat, kpl	643	883	846
Oman auton käyttö, tkm	19	23	34
Taksin käyttö, kpl	1 348	1 623	1 572
Lähiliikenteen käyttö, €	2 831	3 996	3 186
Etänevottelut, tuntia	977	973	811****
Kokonaishiilijalanjälki tCO ₂ [ekv]	1 429	1 314	1 481

* Tiedot perustuvat edellisten vuosien pohjalta tehtyihin arvioihin.

** Tieto on korjattu vuoden 2017 jätepunnituksen pohjalta.

*** Vuoden 2018 kulutusluvuissa on huomattava, että toimitilan 7. krs oli suurimmaksi osaksi ulkopuolisessa käytössä.

**** Etänevotteluluvussa ei ole huomioitu Skype-kokouksia.

***** Kokonais- ja sekajättemäärät on arvioitu edellisten vuosien jättemäärien ja henkilöstömäärän kehityksen perusteella. Siirtymistä muovijätteen erilliskeräykseen ei ole huomioitu.

1.3.2 Maksullinen yhteisrahoitteinen toiminta

Ympäristöministeriön maksullisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2018 yhteensä 5 202 euroa (10 375 euroa vuonna 2017). Tuotot koostuvat pääosin yksittäisistä päätöksistä ja luvista. Vähäisten tuottojen johdosta erillistä maksullisen toiminnan kustannusvas-
taavuuslaskelmaa ei ole laadittu.

Ministeriön yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat vuonna 2018 yhteensä 590 807 euroa (471 380 euroa vuonna 2017). Näin ollen yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvas-
taavuuslaskelmaa ei esitetä vuoden 2018 osalta, koska valtion kirjanpidon kä-
sikirjan mukaan raja on 1 milj. euroa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot ovat kasva-
neet pääasiassa projektien kulujen kasvun johdosta.

Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoituksesta valtaosa tuli valtionhallinnon ulkopuolelta, pääosin Pohjoismaiden ministerineuvostosta ja EU:n myöntämästä rahoituksesta. Sillä rahoitettiin luonnon monimuotoisuutta koskevien ympäristösopimusten yhtenäisyyden selvitystä sekä ympäristöpolitiikan taloudellisten ohjauskeinojen selvitystä.

1.4 Tuotokset ja laadunhallinta

1.4.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 4. Ministeriön eräät suoritteet tehtävittäin

HTV 2018 (2017)	HTV %	Tehtävät	Suoritteet	Luku- määrä 2016	Lukumäärä 2017	Lukumäärä 2018*
32,0 (28,2)	12,8 % (11,5 %)	Toimialan kehittäminen, strategiat, ohjelmat ja niiden seuranta	Muiden virastojen lausuntopyynnöt	230	250	202
			Edustus ulkopuolisissa toimitelmissä	99	77	83
			Työryhmät, projektit ja selvityshenkilöt	13	26	45
29,3 (30,1)	11,7 % (12,3 %)	Hallinnonalan ohjaus sekä toiminnan ja talouden suunnittelu	JTS, TAE, LTAE	5	4	4
			Tulossopimukset	2	4	5
			Toiminta- ja vuosikertomukset ja muu raportointi	12	9	11
			Muut tulosjohtamista, -ohjaamista, kehittämistä koskevat asiat	7	1	1
52,8 (51,4)	21,1 % (21,0 %)	Säädösvalmistelu ja säädösten toimeenpano	Hallituksen esitykset	12	11	26
			Valtioneuvoston asetukset	25	25	26
			Määräykset, ohjeet ja yleiskirjeet	12	14	13
29,7 (26,0)	11,9 % (10,6 %)	EU- ja kansainväliset asiat sekä verkostot	EU-kirjelmät ja -selonteot	11	6	7
			EU-kokousraportit (pl. EUn raportit)	136	123	129
			Lainsäädännön notifiointit komissiolle	23	15	14
			EU-lainsäädäntökäsittelyt	11	16	19

			Muut EU-asiat (tied., mandaatit ym.)	53	96	92
5,5 (3,4)	2,2 % (1,4 %)	Muut ministeriökohtaiset erityistehtävät	Eduskuntakysymykset	34	32	56
			Ympäristönsuojelun avustukset	11	31	98
			Alueidenkäytön ja luonnonsuojelun avustukset	34	3	7
			Avustukset asunto- ja rakennusalan järjestöille	14	15	45
			Rakennussuojelupää- tökset (ml. valitukset)	9	6	12
			Vahvistetut maakuntakaavat	8	1	**
23,4 (24,1)	9,3 % (9,8 %)	Yleishallinto ja johtaminen				
5,5 (5,1)	2,2 % (2,1 %)	Henkilöstövoimavarojen hallinta	Ympäristöministeriön virat, työ sopimukset ja palkkaussiat	108	112	151
2,3 (4,5)	0,9 % (1,2 %)	Taloushallinto	Osto- ja myyntilaskut sekä maksatuspäätökset	3 576	3 238	3 387
			Kirjanpidon korjaustositteet	433	509	406
			Matka- ja kululaskut	1 876	2 039	2 096
			Tilijaottelu, käyttösuunnitelmat, määräraha- jaot	133	132	96
			Valtiontalouden tarkastusviraston asiat	11	16	9
			Hankinta-asiat	6	0	0
2,7 (2,2)	1,1 (0,9 %)	Tiedon hallinta ja tietohallinto	Tietohall. hankinta- ja käyttölupa-asiat	8	3	5
			Tietohall. tutkimus-, selvitys- ja kehittämishankkeet ja -sopimukset	15	5	9
0	0	Tietopalvelu	Julkaisut yhteensä	50	43	44

			Kirjatut asiat	1 997	2 132	2 502
7,7 (6,9)	3,1 (2,8 %)	Viestintä	Tiedotteet	173	171	159
			Tiedotustilaisuudet	23	26	18
			Sisäiset intra-uutiset	548	641	***
			Sisäiset info- ja keskustelutilaisuudet	25	28	***
			Twiiitit	665	656	670
			Twiiittien näytkkerrat	1 909 200	2 188 800	2 665 400
			YM:n twitter-tilin seuraajalukumäärä	9 360	11 759	14 474
0,3 (0,4)	0,1 (0,2 %)	Hankintatoimi				
4,0 (38)	1,6 % (1,5 %)	Muut tukitoiminnot				
53,1 (52,1)	21,2 % (21,2 %)	Palkalliset poissaolot				
2,2 (8,9)	0,9 % (3,6 %)	Kohdentamaton työ				
250,4 (245,5)	100 %	YHTEENSÄ				

* Ministeriössä siirryttiin käyttämään uutta asianthallintajärjestelmä Vahvaa 1.5.2018. Jotkin Vahvasta otetut luvut saattavat sisältää vanhassa Ahjossa avatun asian.

** YM ei enää vahvista maakuntakaavoja.

*** Suoritteita ei tilastoida enää ministeriötasolla.

Taulukossa 4 on eri järjestelmien (mm. diaari- ja asiantkäsittelyjärjestelmä, kirjanpito ym.) tuottamaa tietoa hyväksi käyttäen kerätty eräitä ministeriön suoritteita/tuotoksia ja ryhmitelty ne eri tehtäville. Suoritteet eivät ole keskenään verrattavissa eivätkä ne kerro kaikkea ministeriön aikaansaannoksia, joihin kuuluu muuan muassa keskeisesti vaikuttaminen muiden toimialojen toimintaan. Suoritekohtaisessa vertailussa voidaan kuitenkin nähdä toiminnan volyymin pysyminen verrattain samoissa. Sosiaalisen median suosion kasvu havaitaan myös ympäristöministeriössä.

1.4.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Tulosohjausta kehitettiin strategisemmaksi. Vuoden 2019 ympäristöministeriön tulossopimus ja tulostavoitteet päivitettiin uuteen, vuoteen 2030 ulottuvan Strategia 2030 mukaisiksi. Tulostavoitemittareiden yhteys hallitusohjelmaan tarkistettiin. Palvelulupaukset otettiin käyttöön tulossopimuksissa hallinnonalan kaikissa virastossa ja vuodelle 2018 asetettiin yhteensä 15 palvelulupausta.

Ympäristöhallinnon keskeisten palvelujen kehittämistyö aluehallinnon kehittämisrahoituksella suunnattiin osaksi maakuntauudistuksen ja valtion lupa- ja valvontaviraston, valmistelua. Kehittämisen kohteena oli palveluiden kehittämisen lisäksi mm. aluehallintovirastojen toimialatyö, lainsäädännön muutosten toimeenpano ja uusien järjestelmien käyttöönotto. Entistä suurempi osuus kehittämispanoksesta kuitenkin suunnattiin maakuntauudistuksen ja valtion lupa- ja valvontaviraston Luovan valmistelun tukemiseen.

Hallinnonalan johdolle ja sidosryhmille järjestettiin Ympäristöpäivät, joiden yhteydessä tarkasteltiin Euroopan komission laatimaa ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon arviointia ns. EIR-maadialogina.

1.5 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Vuonna 2018 ympäristöministeriössä käynnistyi palautekulttuurin kehittämisen hanke. Henkilöstölle järjestettiin kevään aikana palautekulttuurin työpajoja sekä esimiehille että osastoille/tulosalueille yksiköittäin. Tilaisuuksien tavoitteena on ollut herätellä ajatuksia palautteenannon ja vastaanottamisen merkityksestä sekä henkilökohtaisen että koko organisaation kehittymisen ja kasvun ehtona. Syksyllä hankkeen puitteissa järjestettiin esimiehille sekä koko henkilöstölle toiminnallisia, draamallisia työpajoja, joissa päästiin käytännössä harjoittelemaan ja havainnoimaan erilaisia palautteenannon tilanteita sekä pohtimaan sitä, miten kussakin tilanteessa voidaan parhaalla tavalla toimia. Hanke kytkeytyy pidemmällä aikaperspektiivillä ja laajemmassa kuvassa myös esimiesten valmentavan johtamisotteen vahvistamiseen, josta järjestettiin toukokuussa oma esittelytilaisuutensa esimiehille. Palautekulttuurin kehittämishankkeen jatkaminen vuonna 2019 sekä valmentavan johtamisotteen vahvistaminen liittyvät ministeriön uuden Strategia 2030 toimeenpanoon. Jatkona vuonna 2017 toteutetulle Tulevaisuuskeskustelu -kokeilussa käsitellylle tematiikalle henkilöstölle järjestettiin työn

tulevaisuuteen pureutuva neliosainen luentosarja. Luentojen teemoina olivat mm. tietotyö, tekoäly ja robotisaatio, ihmisen rooli muuttuvassa työelämässä, muutosvauhdissa mukana pysyminen sekä tarinankerronta esiintyessä.

Vuonna 2018 jatkettiin myös kehittämistoimenpiteitä työtilojen, toimintatapojen ja pelisääntöjen sekä töiden organisoinnin ja tiimien toiminnan suhteen. Ministeriön 6. kerroksessa toteutetun monitilapilotin (nimeämättömät työpisteet) aloitus oli 15.1.2018. Pilottiin ilmoittautui reilu 60 henkilöä. Vuoden mittaan pilottiin osallistuvien työskentelytapojen muutosta tuettiin kummien sekä projektiryhmän tuella sekä yhteisissä työpaikoissa. Loppuvuodesta tehdyn välitilinpäätöksen perusteella voidaan todeta, että pilotille asetetut fyysisistä, digitaalista ja sosiaalista työympäristöä koskevat tavoitteet ovat monilta osin toteutuneet. Toisaalta voidaan todeta, että pilotin toteutuksessa, organisoimisessa ja resursoimisessa on mahdollista jatkoa ajatellen vielä kehitettävää. Lisäksi siirtymisessä nimeämättömiin työpisteisiin on varattava riittävästi aikaa – henkilöstö tarvitsee tukea ja aikaa sopeutua muutoksiin ja oppia uudenlaisia työn tekemisen käytäntöjä. Myös suunnitteluun pitää varata riittävästi aikaa.

Lisäksi toteutettiin valtioneuvoston kanssa toimintatapamuutos-kokeilu. Siinä oli kysymys valtioneuvoston kanslian tuottamasta lisäresurssoinnista ympäristöministeriön hankintatoimelle. Kokeilussa on VN:n kanssa haettu uudenlaista yhteistyön muotoa ja toimintatapaa, jolla turvattu YM:n henkilöstölle julkisiin hankintoihin liittyvä neuvonpalvelu kaikissa tilanteissa sisältäen myös valtionavustusasioita ja EU:n valtiontuki-asioita.

1.5.1 Henkilöstön määrä ja rakenne

Taulukko 5. Henkilöstön sijoittuminen ministeriön eri tehtäväalueille 31.12.2018.

Toiminta-alue	Toteutuma 2016	Toteutuma 2017	Toteutuma 2018
Luontoympäristö	50	53	53
Ympäristönsuojelu	54	55	62
Rakennettu ympäristö	75	75	76
Hallinto ja kansainväliset asiat	49	43	51
Tieto- ja viestintä	12	13	13
Johdon tuki	5	5	5
Yhteensä	245	244	260

Lukuihin on laskettu mukaan henkilöt, joilla oli virkasuhde ministeriöön vuoden lopussa.

Ministeriön henkilömäärä nousi selvästi edellisestä vuodesta (6,6 %). Tämä selittyy ministeriön keväällä tekemällä päätöksellä, jonka mukaan Suomen tulevan EU-puheenjohtajuuskauden valmisteluihin ja tehtäviin voidaan rekrytoida lisähenkilöstöä. Valtioneuvoston kanslian myöntämällä määrärahalla voitiin tähän tarkoitukseen rekrytoida enintään 5 henkilöä ja ympäristöministeriön toimintamenojen uudelleen kohdentuksen kautta enintään 9 henkilöä. Vuoden loppuun mennessä näissä tehtävistä oli täytetty 13 kappaletta. Isoin osa näistä uusista rekrytoinneista on tehty ympäristönsuojeluosaston ilmastoyksikköön. Tämän lisäksi henkilöstön työtaakkaa ja kuormittumista pyrittiin keventämään erityisesti hallitusohjelman toteuttamiseen liittyvien tehtävien osalta kohdentamalla toimintamenoja uudelleen niin, että noin viiden henkilön palkkaaminen yhdeksitoista kuukaudeksi oli mahdollista. Eläköityminen jatkui edellisen vuoden tasolla eikä kaikkia eläköitymisen seurauksena avoimeksi tulleita virkoja täytetty.

Taulukko 6. Henkilöstön määrä ja rakenne

Henkilöstön määrä ja rakenne	Toteutuma 2016	Toteutuma 2017	Toteutuma 2018
Henkilöstön lukumäärä	245	244	260
- miehiä	72	70	73
- naisia	173	174	187
Muutosprosentti edellisvuoteen %	-2,4	-0,4	6,6
Henkilötyövuodet (htv)	243	246	250
Henkilöstön keski-ikä/vuotta	51,2	50,2	49,6
- miehet	53,0	52,6	51,4
- naiset	50,4	49,3	48,9
45 vuotta täyttäneiden osuus %	74,3	69,7	68,1
Koulutustasoindeksi	6,5	6,6	6,5
- miehet	7,0	7,1	6,9
- naiset	6,4	6,4	6,4
Määräaikaisen henkilöstön osuus %	13,1	14,3	25
- ma. naisia henkilöstöstä	10,2	11,4	20,4
- ma. miehiä henkilöstöstä	2,9	2,9	4,6
Kokoaikaisen henkilöstön lkm	235	231	252
Osa-aikaisen henkilöstön lkm	10	13	8
Kokoaikaisen henkilöstön %-osuus	95,9	94,7	96,9
Osa-aikaisen henkilöstön %-osuus	4,1	5,3	3,1

Henkilöstöä kannustettiin liikkuvuuteen ja mm. ympäristönsuojeluosastossa aloitettu henkilökierto-pilotti. Tämän pilotin ja muiden aktiivisten markkinointitoimien johdosta henkilökiertosopimuksia tehtiin useita (kaikilla osastoilla ja tulosalueilla). Ministeriöön tuli ja toisaalta meiltä lähti useita virkamiehiä henkilökiertoon. Henkilökiertoja on toteutettu ministeriöiden, Sitran, SYKE:n ja ELY:n kesken.

Ikärakenne painottuu edelleen voimakkaasti yli 45-vuotiaisiin, vaikkakin heidän osuutensa on vuosivuodelta hieman laskenut. Tämä ja työuran jatkaminen yli lakisääteisen eläkeiän selittää korkeaa keski-ikää. Ministeriön käynnissä oleva ikärakenteen muutos näkyy keski-ikäen kääntymisessä laskuun ja yli 45-vuotiaiden määrän laskussa sekä 25–34-vuotiaiden määrä merkittäväällä lisääntymisellä (osuuden vuosimuutos n. 39 %). Osaltaan tätä selittää henkilöstösuunnittelu, jonka mukaisesti eläköitymisten johdosta avoimeksi tulevien virkojen tehtäviä muutetaan ja uudelleen järjestellään ennen niiden laitoa hakuun. Tämän seurauksena avoimeksi tuleva tehtävä voi esimerkiksi olla alemmalla vaativuustasolla kuin ns. vanha tehtävä ja siten myös vähemmän kokeumusta ao. tehtäväalalta vaativa. Lisäksi määräaikaisten tehtävien määrän kasvu selittää osaltaan ikärakenteen muutosta. Ministeriön henkilöstöstä 78 prosenttia on suorittanut vähintään ylemmän korkeakoulututkinnon.

Taulukko 7. Ministeriön ikärakenne

Ikäryhmä	Toteutuma 2016		Toteutuma 2017		Toteutuma 2018	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
-24	1	0,4	3	1,2	-	
25-34	18	7,3	23	9,4	32	12,3
35-44	44	18	48	19,7	51	19,6
45-54	77	31,4	72	29,5	76	29,2
55-64	97	39,6	90	36,9	95	36,6
65-	8	3,3	8	3,3	6	2,3
Yhteensä	245	100	244	100	260	100

1.5.2 Työhyvinvointi ja työkykyinvestoinnit

Taulukko 8. Henkilöstön työtyytyväisyys, työkuunto sekä investoinnit työhyvinvointiin

Työhyvinvointi	Toteutuma 2016	Toteutuma 2017	Toteutuma 2018
Työtyytyväisyysindeksi	3,55	3,6	3,68
- miehet	3,55	3,60	3,74
- naiset	3,55	3,60	3,66
Sairauspoissaolot työpäivää/htv	5,8	7,8	6,4
Työterveyshuolto €/htv	876	794,6	590,5
- netto			

Koko henkilöstön työkuunto on hyvä sairauspoissaolojen määrällä mitattuna. Sairauspoissaolopäivien määrä/htv on laskenut viime vuodesta. Myös työterveyshuollon kustannusten lasku kertoo aikaisempaa vähäisemmästä sairastavuudesta. Lisäksi kustannusten alenemiseen vaikuttaa se, että vuoden 2018 aikana ei toteutettu työpaikkaselvityksiä. Ympäristöministeriön työpaikkaselvitykset tehtiin vuosina 2016–2017.

Lisäksi vuoden aikana otettiin käyttöön uudistettuja työvälineitä työkyvyn johtamiseen mm. Valtioneuvostotason yhteinen VARTU-malli. Esimiesten oman ja työkyvyn johtamisen työeksi toteutettiin esimiesten terveystarkastukset (ml. first beat -mittaus) ja sen jälkeen henkilökohtaiset palautetilaisuudet lääkärin ja työterveyspsykologin kanssa (fokus oma jaksaminen ja toisaalta työkyvyn johtaminen omassa yksikössä).

Työtyytyväisyyskyselyn (VMBarometri) kokonaistyötyytyväisyysindeksi kohosi hieman edellisestä vuodesta. Työtyytyväisyyskyselyn perusteella ympäristöministeriön vahvuudet löytyvät työn sisällöstä ja työntekijöiden vaikuttamismahdollisuuksista. Myös työyhteisö ja ministeriön toimintakulttuuri saavat korkeat arviot. Kehittämisen varaa taasen koettiin olevan erityisesti palkkauksen, vuorovaikutuksen ja viestinnän, ja työ- ja toimintaympäristön osalta.

Lähtövaihtuvuus eli toisen työnantajan palvelukseen siirtyminen laski selvästi edellisestä vuodesta. Jos lähtövaihtuvuuteen lasketaan myös eläkkeelle siirtyneet, on luonnollinen poistuma 5,8 prosenttina. Eläkkeelle siirtyi yhteensä 11 henkilöä. Eläkkeelle jääneiden määrä laski hieman edellisestä vuodesta ja toisen työnantajan palvelukseen lähteneiden määrä laski, joten luonnollinen poistuma laski aikaisempaan verrattuna.

1.5.3 Osaaminen ja muu aineeton pääoma

Taulukko 9. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä investoinnit

Osaamisen kehittäminen	Toteutuma 2016	Toteutuma 2017	Toteutuma 2018
Koulutus ja kehittäminen €/htv	1 117	1 014	1 685
Koulutus ja kehittäminen, työpäivää/htv	2,1	2,2	2,9

Vuonna 2018 koulutustilaisuuksiin käytetty aika nousi merkittävästi (vuosimuutos 33,1%). Ministeriö tuki henkilöstön osaamisen kehittämistä mm. mahdollistamalla työntekijöiden hakeutumisen kahteen eri koulutusohjelmaan, jotka käynnistyivät syksyllä 2018. Toinen oli Ajankohtainen ympäristöoikeus -erikoistumisohjelma 2018–2020, joka on tarkoitettu ympäristöasioiden tai luonnonvarojen ja kiinteistöjen käyttöön

liittyvien asioiden parissa työskenteleville asiantuntijoille, joilla ei ole oikeudellista koulutusta, mutta jotka joutuvat soveltamaan työssään oikeudellisia normeja. Tähän valittiin 4 henkilöä. Toinen oli Johdon assistentti 2018 -ohjelma, joka on tarkoitettu johdon sihteereille ja assistenteille sekä muille vaativissa sihteerin tehtävissä toimiville. Koulutukseen valittiin 2 henkilöä.

Valtioneuvoston yhteisen asianhallintajärjestelmän (VAHVA) sekä Valtioneuvoston sähköisen työpöydän (Kampus) käyttöönotolla keväällä edellyttivät kouluttautumista – varsinkin VAHVA edellytti koko henkilöstöltä kouluttautumista ja osaamisen kehittämistä. Muutoksissa oli kyse osaltaan järjestelmämuutoksista ja erityisesti kyse oli toimintatapamuutoksesta, joka jatkuu edelleen vuonna 2019. Lisäksi VNHY järjesti digitaaliseen valtioneuvosto -hankkeeseen liittyviä info- ja ajankohtaistilaisuuksia VAHVA:sta ja Kampuksesta. Viimeksi mainittuun tai muuhun perehdytykseen käytettyä aikaa ei ole mukana tilastoidussa koulutukseen käytetyssä ajassa. Myöskään itsenäinen asioihin perehtyminen tai työssä oppiminen ei näy yllä olevan taulukon luvuissa.

Osana hallitusohjelman Parannetaan johtamista ja toimeenpanoa -kärkihanketta kehitetään ministeriöiden johtamisjärjestelmiä. Tähän kärkihankkeeseen linkittyen Sitra jatkoi vuonna 2017 käynnistynyttä Julkisen sektorin johdon poikkihallinnollisen koulutusohjelman: Uudistuva julkinen sektori – mahdollistava johtaminen, toimeenpanoa. Ministeriön osalta valmennukseen osallistuivat virkamiesjohtoryhmän jäsenet ja 2 potentiaalia. Ministeriöstä ohjelmaan on kuluneena vuotena osallistunut 11 henkilöä. Tämän lisäksi valtiovarainministeriön organisoimaan Tulevaisuuden johtajat -valmennusohjelmaan osallistui ministeriöstä 1 henkilö ja ministeriön johtamiskoulutus Mesiin osallistui yksi henkilö. Lisäksi esimiehet koulutettiin uuden valtioneuvoston VARTU-mallin käyttöön.

Vuoden järjestettiin myös mm. tilaisuuksia säädösvalmistelun ajankohtaisista teemoista asiantuntijoille sekä säädösvalmistelussa avustaville ja sihteerit osallistuivat ministeriöiden yhteisiin Sijait-tilaisuuksiin.

Ministeriöiden yhteinen koulutustarjonta oli entistä monipuolisempaa. Eniten osallistuttiin valtioneuvoston esittelijöille ja lainvalmistelijöille suunnatuille kursseille, joilla aina ei riittänyt paikkoja kaikille halukkaille sekä valtioneuvoston yhteiseen perehdyttämishjelmaan, valtioneuvostopassiin. Lisäksi osallistuttiin vuorovaikutus-, fasilitointi- ja neuvottelutaitoja kehittäville kursseille. Myös kielikurssit olivat suosittuja.

1.5.4 Tehty työaika ja henkilöstökulut

Ministeriön ikärakenne vähentää tehdyn työajan määrää, koska suurella osalla työntekijöistä on pitkät vuosilomat. Kokonaistyövoimakustannuksien ja palkkakustannusten nousua selittää pääosin henkilöstömäärän lisäys.

Taulukko 10. Tehty työaika ja työvoimakustannukset

Työaika ja työvoimakustannukset	Toteutuma 2016	Toteutuma 2017	Toteutuma 2018
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta %	80,6	80,3	80,0
Tehdyn työajan palkat: %-osuus palkkasummasta	77,4	77,4	77,8
Kokonaistyövoimakustannukset 1 000 euroa	17 357	16 903	17 599
Palkkasumma (ml. välilliset palkat) 1 000 euroa	14 129	14 096	14 558
Tehdyn työajan palkat	10 936	10 910	13 692
Välillisten työvoimakustannusten osuus tehdyn työajan palkoista %	58,8	55,0	55,5

Henkilöstön arvon merkittävin lopputulokseen vaikuttava muuttuja on keskimääräisen eläköitymisiän ja keski-ikäisen välinen erotus. Eläkeiän lasku tai nousu vaikuttaa laskennalliseen henkilöstön arvoon.

1.6 Tilipäätösanalyysi

Ympäristöministeriön tilinpäätös koskee ministeriön toimintaa. Suuri osa ympäristöministeriön hallinnonalan toiminnallisista määrärahoista käytetään aluehallinnossa eikä niiden määrärahojen käyttö näy ympäristöministeriön tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksen määrärahojen käytön ja kulujen muutoksia on verrattu ministeriön vuoden 2017 toteutumatiloihin.

1.6.1 Rahoituksen rakenne ja talousarvion toteutuminen

Ympäristöministeriön käytettävissä oli vuoden 2018 määrärahat ja edellisvuosilta siirtyneet määrärahat mukaan lukien 153,8 milj. euroa sekä arviomäärärahat 1,4 milj. euroa eli yhteensä 155,2 milj. euroa (157,1 milj. euroa vuonna 2017). Määrärahaa oli

vuonna 2018 käytössä noin 1,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017. Ministeriön määrärahojen kokonaiskäyttö oli peruutetut määrärahat pois lukien yhteensä 87,7 milj. euroa (77,5 milj. euroa vuonna 2017). Kokonaiskäyttö kasvoi siis edellisvuodesta 10,2 milj. euroa (13,2 %). Vuodelle 2019 siirtyi ministeriön käytössä olevia määrärahoja yhteensä 61,9 milj. euroa, vastaavasti vuotta aikaisemmin, vuodelle 2018 määrärahaa siirtyi 77,4 milj. euroa. Seuraavaksi esitetään merkittävimmät muutokset momenteittain.

Toimintamenojen (momentti 35.01.01) käytettävissä olevat määrärahat olivat 39,9 milj. euroa vuonna 2018, joka oli 1,2 prosenttia (0,5 milj. euroa) enemmän kuin edellisenä vuonna. Käytettävissä olevat toimintamenot kasvoivat 0,5 milj. euroa lisätalousarviossa saadun määrärahan takia. Vuosi 2018 oli kolmas kokonainen vuosi VNK:lle siirrettyjen tehtävien jälkeen, ja se oli kustannuksiltaan hyvin samankaltainen vuoteen 2017 verrattuna. Toimintamenoja käytettiin edellisvuotta enemmän 0,7 milj. euroa, ja toimintamenoja siirtyi 0,2 milj. euroa edellisvuotta vähemmän (siirtyneiden määrärahojen lasku 1,3 %). Toimintamenojen käyttö oli kokonaisuutena lähes samalla tasolla edellisvuoteen nähden, koska mitään isoja muutoksia toiminnassa ei tapahtunut.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien momentilla 35.10.52 käyttö lisääntyi noin 3,6 milj. euroa käytettävissä olevien talousarviomäärärahojen määrän noustessa mm. Matkailu 4.0 -hankkeen ja lisätalousarvion myötä.

Momentilla 35.10.60 Siirto öljysuojarahastoon käyttö lisääntyi 3,0 milj. euroa. Siirto vuosilta 2016 ja 2017, yhteensä 6 milj. euroa käsiteltiin valtioneuvoston raha-asiainaliokunnassa.

Momentilla 35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen käyttö lisääntyi noin 2,2 milj. euroa. Syynä oli lähinnä kärkihankkeiden toteutus ja Puurakentamisen ohjelman kulut.

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -momentilla 35.20.02 käyttö lisääntyi noin 1,0 milj. euroa. KIRA-digi-hankkeessa oli vuoden lopussa käynnissä tai jo päättynyt 144 kokeilua. Kasvua edelliseen vuoteen on 85 prosenttia.

Vuoden 2016 öljyjätmaksulla rahoitettavaa öljyjätehuollon määrärahaa momentilla 35.10.65 peruttiin, koska tuelle ei ollut tarvetta. Vuoden 2016 määrärahaa peruttiin myös vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (35.10.61), luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (35.10.63), EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (35.10.64) sekä Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (24.90.68) -momenteilta.

Momentin 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot siirtyvät määrärahat (10,9 milj. euroa) liittyvät määrärahan käyttöön ja jatkuvaan prosessiin, jossa vuodenvaihteen yli siirtyy iso määrä vireillä olevia neuvottelu- ja toteutustapauksia, joille on jätetty neuvotteluvaraa. Määrärahaa jaetaan 13 ELY-keskukselle, jotka arvioivat ja neuvottelevat maanomistajien kanssa suojeluun varatuista alueista. Neuvotteluja on yhtä aikaa käynnissä satoja.

1.6.2 Tuotto ja kululaskelma ja tase

Ympäristöministeriön vuoden 2018 tuotto- ja kululaskelman kulujäämä on 86,5 milj. euroa, noin 11,9 prosenttia edellisvuotta (77,2 milj. euroa) enemmän. Kulujäämän kasvuun vaikutti erityisesti se, että toiminnan kulut kasvoivat 2,5 milj. euroa (7,0 %) ja siirtotalouden kulut 7,4 milj. euroa (18,2 %).

Toiminnan tuotot olivat 0,9 milj. euroa ja kasvoivat 0,2 milj. euroa edellisvuoteen. Ministeriön toiminnan tuotot koostuivat muutaman yhteishankkeen tuotoista. Toiminnan tuottojen kasvu aiheutui pääasiassa yhteisrahoitteisten projektien kulujen kasvusta vuonna 2018.

Rahoitustuotot kasvoivat 1,0 milj. eurolla, joka johtui Kuntarahoituksen maksamasta 1,0 milj. euron osingosta. Ministeriön kulujäämä kasvoi siis edellisvuoteen nähden 9,2 milj. euroa (11,9 %).

Euromääräisesti merkittäviä nousuja tapahtui palvelujen ostoissa 1,6 milj. euroa (15,8 %) ja Muissa kuluissa 1,0 milj. euroa (59,3 %), joka johtui ulkomaanmatkojen kasvusta (0,3 milj.euroa) sekä yhden Metsähallituksen 0,8 milj. euron kulun kirjaamisesta muihin kuluihin. Sisäiset kulut pienenivät 1,0 milj. eurolla. Kaikki muut toiminnan kululajit pysyttelivät edellisen vuoden tasolla. Kehittäminen ja suunnittelu (35.01.01.07) -momentin käyttö pienentyi 0,4 milj. euroa, joka vastaa tutkimushankkeiden nykyistä suunniteltua tasoa. KV-menot (35.01.01.06) -momentin käyttö kasvoi 0,4 milj. euroa.

Henkilöstökulut muodostavat 44 prosenttia kokonaiskuluista ja niiden suhteellinen osuus pysytteli edellisen vuoden tasolla. Henkilötyövuodet kasvoivat noin 4 htv:lla verrattuna edelliseen vuoteen. Henkilöstökulut euromääräisesti kasvoivat 1,0 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna (6,2 %) joka johtui lähinnä htv-kasvusta ja lomapalkkavelan muutoksesta.

Ympäristöministeriön taseen loppusumma oli 52,4 milj. euroa (52,0 milj. euroa vuonna 2017). Taseen kasvu johtui tietojärjestelmiin tehdyistä käyttöomaisuushankinnoista (0,4 milj. euroa).

Käyttöomaisuusarvopapereiden arvo 52 milj. euroa on edellisen vuoden tasolla. Käyttöomaisuusarvopaperit sisältävät A-Kruunu Oy:n osuus 31 milj. euroa, Kuntarahoitus Oyj:n osakkeiden osuus 20 milj. euroa ja NEFCO Carbon Fundin osuus 1 milj. euroa.

Lyhytaikaiset saamiset 0,1 milj. euroa olivat saman suuruiset kuin edellisenä vuonna. Lyhytaikaiset saamiset koostuivat lähinnä siirtosaamisista liittyen EU-neuvoston matkoihin.

Lyhytaikaiset velat 55,6 milj. euroa muodostuvat pääosin talousarvion ulkopuolella olevan öljysuojarahaston yhdystilinsaldoista (40,4 milj. euroa) sekä ostoveloista (9,5 milj. euroa).

1.7 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Ympäristöministeriö on arvioinut ministeriön osastojen ja tulosalueiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilan itsearvioinnin perusteella sitä, miten ympäristöministeriön sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta täyttävät valtion talousarvioasetuksen 69 §:ssä säädetyt tavoitteet. Arviointi on tehty käyttäen apuna Valtiovarain controller -toiminnon suosittelemaa COSO 2013 -malliin perustuvaa arviointikehikoa.

Itsearviointien sekä muiden tiedossa olevien seikkojen perusteella on kokonaisuudessaan arvioitavissa, että toiminnan ja taloudenhoidon perusprosessit ovat melko hyvällä tasolla ja täyttävät talousarvioasetuksen vaatimukset.

Arvioinnin perusteella voidaan todeta, että sisäinen valvonta on yleisesti ottaen melko hyvällä tasolla. Ministeriön riskienhallintapolitiikkaa ja -menettelyjä on kuitenkin tarpeen kehittää edelleen. Lisäksi erityisesti muutokset ICT-ympäristössä ja uusien digihankkeiden läpiviemisessä vaativat panostamista osaamisen kehittämiseen.

Vuonna 2018 tehdyllä erillisellä ministeriön riskienhallintaan liittyvällä itsearvioinnilla on pyritty tunnistamaan ja arvioimaan ministeriön strategisia tavoitteita uhkaavia riskejä. Olennaisimmat riskit liittyivät ministeriön tietohallintoon liittyviin kysymyksiin.

1.8 Arviointien tulokset

Ympäristöministeriössä ei ole tehty vuonna 2018 kirjanpitoyksikköön kuuluvasta toiminnasta laajempia vaikutusten ja tuloksellisuuden arviointeja.

1.9 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

1.9.1 Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriössä ei ole kertomusvuonna havaittu uusia valtion tai sen vastuulla oleviin varoihin liittyviä, toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei myöskään ole kertomusvuonna havaittu toimenpiteisiin johtaneita väärinkäytöksiä tai rikoksia.

1.9.2 Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Kansallinen rahoitus

Ympäristöministeriön myöntämiä harkinnanvaraisia valtionavustuksia on maksettu liikaa seitsemässä tapauksessa, yhteensä 33 604,74 euroa, mikä määrä on saatu perittyä takaisin. Henkilön hallussa ollutta valtion maksuaikakorttia on käytetty virheellisesti eräässä tapauksessa, määrältään 20 euroa, joka on saatu perittyä takaisin.

EU-rahoitus

EU-rahoituksessa ei kertomusvuonna ole tehty takaisinperintäpäätöksiä.

2 Talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2018	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	65,81	60	60,39	0,00	100 %
11.04.01. Arvonlisävero	65,81	60	60,39	0,00	100 %
12. Sekalaiset tulot	2 192 429,34	5 673 800	5 673 800,23	0,00	100 %
12.35.99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	11 472,21	29 259	29 258,73	0,00	100 %
12.35.99.1. Maksullinen toiminta	10 375,00	5 454	5 453,61	0,00	100 %
12.35.99.2. Muut sekalaiset tulot	1 097,21	23 805	23 805,12	0,00	100 %
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	2 180 957,13	5 644 542	5 644 541,50	0,00	100 %
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	50,40	1 000 048	1 000 047,88	0,00	100 %
13.03.01. Osinkotulot, pääoman palautukset ja osakkeiden myyntitulot	50,40	1 000 048	1 000 047,88	0,00	100 %
13.03.01.1 Osinkotulot, pääoman palautukset ja osakkeiden myyntitulot	50,40				
Tuloarviotilit yhteensä	2 192 545,55	6 673 909	6 673 908,50	0,00	100 %

Päälukon, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2017	Talous-arvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2018 määrärahojen		Tilinpäätös 2018	Vertailu Talous-arvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2018	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018	Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia	0,00	252 163	131 228,97	120 934,13	252 163,10	0,00	0,00	252 000,00	131 065,87	120 934,13
23.01.24. Suomen EU-puheenjohtajuus		152 000	131 065,87	20 934,13	152 000,00	0,00		152 000,00	131 065,87	20 934,13
23.01.24.1. Palkkaus- ja muut kulutusmenot (EK) (s2v)		152 000	131 065,87	20 934,13	152 000,00	0,00		152 000,00	131 065,87	20 934,13
23.01.25. Terveet tilat 2028 (s3v)		100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00		100 000,00	0,00	100 000,00
23.01.29. Arvonlisäveromenot (a)	0,00	163	163,10		163,10	0,00				
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	132 400,00	349 000	174 380,67	174 619,33	349 000,00	0,00	237 464,17	586 464,17	343 477,39	181 123,26
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	132 400,00	349 000	174 380,67	174 619,33	349 000,00	0,00	237 464,17	586 464,17	343 477,39	181 123,26
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	6 825,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (s2v)	6 825,00									
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	343 049,10	173 298	57 250,30	116 047,75	173 298,05	0,00	230 043,07	370 043,07	253 995,32	116 047,75
30.01.01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (nettob) (s2v)	330 000	140 000	23 952,25	116 047,75	140 000,00	0,00	0,00	370 043,07	253 995,32	116 047,75
30.01.01.1. Ministeriön kulutusmenot	330 000	140 000	23 952,25	116 047,75	140 000,00	0,00	230 043,07	370 043,07	253 995,32	116 047,75
30.01.29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	13 049,10	33 298	33 298,05		33 298,05					
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	73 134,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (a)	73 134,00	0	0,00		0,00	0,00				
32.50.64.12. Tavoite 3 (KPY)	73 134,00	0	0,00		0,00	0,00				
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	106 615 812,42	98 891 196	53 307 735,95	45 574 904,84	98 882 640,79	8 554,74	55 134 824,31	152 614 680,31	85 507 024,53	61 516 423,06
35.01.01. Ympäristöministeriön toimintamenot (nettob) (s2v)	26 866 000,00	26 004 000	11 414 450,62	14 589 549,38	26 004 000,00	0,00	13 860 813,64	39 864 813,64	25 275 264,26	14 589 549,38

35.01.01.01. Yhteiset menot (KPY)	19 363 000,00	19 028 000	8 854 075,80	10 173 924,20	19 028 000,00	0,00	9 667 458,20	28 695 458,20	18 521 534,00	10 173 924,20
35.01.01.06. KV-menot (KPY)	2 133 000,00	2 178 000	1 389 093,12	788 906,88	2 178 000,00	0,00	882 349,61	3 060 349,61	2 271 442,73	788 906,88
35.01.01.07. Kehittäminen ja suunnittelu (KPY)	4 405 000,00	4 197 000	1 121 281,70	3 075 718,30	4 197 000,00	0,00	3 311 005,83	7 508 005,83	4 432 287,53	3 075 718,30
35.01.01.08. Eräät korvaukset (KPY)	965 000,00	601 000	50 000,00	551 000,00	601 000,00	0,00	0,00	601 000,00	50 000,00	551 000,00
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvolisäveromenot (a)	1 294 006,00	1 411 340	1 411 339,53		1 411 339,53	0,00				
35.01.65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (s3v)	1 890 000,00	2 052 000	1 520 821,66	531 178,34	2 052 000,00	0,00	24 196,19	2 076 196,19	1 545 017,85	531 178,34
35.01.65.01. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (s3v)		1 452 000	1 420 821,66	31 178,34	1 452 000,00	0,00		1 452 000,00	1 420 821,66	31 178,34
35.01.65.02. Pidä Saaristo Siistinä ry:n alushankinta (EK)		500 000	0,00	500 000,00	500 000,00	0,00		500 000,00	0,00	500 000,00
35.01.65.03. YleisavustusSuomen Metsäliitto ry:lle (EK)		100 000	100 000,00	0,00	100 000,00	0,00		100 000,00	100 000,00	0,00
35.10.21. Eräät luonnonsuojelun menot (s 3v)	1 570 738,00	1 534 000	808 815,21	725 184,79	1 534 000,00	0,00	725 565,00	2 259 565,00	1 489 383,59	770 181,41
35.10.22. Eräät ympäristömenot (s3v)	7 964 247,00	12 825 166	1 178 465,18	11 646 700,82	12 825 166,00	0,00	10 336 607,75	23 161 773,75	7 547 079,50	15 614 694,25
35.10.52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (s3v)	29 656 000,00	34 760 000	34 760 000,00	0,00	34 760 000,00	0,00	1 500 000,00	36 260 000,00	36 260 000,00	0,00
35.10.60. Siirto öljysuojarahastoon (s3v)	3 000 000,00	3 000 000	0,00	3 000 000,00	3 000 000,00	0,00	6 000 000,00	9 000 000,00	6 000 000,00	3 000 000,00
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (s3v)	2 114 755,00	3 926 896	438 866,62	3 488 029,38	3 926 896,00	0,00	4 462 411,92	8 389 307,92	3 457 126,76	4 900 600,25
35.10.63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (s3v)	17 258 066,42	10 565 794	-8 554,74	10 565 794,00	10 557 239,26	8 554,74	365 576,66	10 931 370,66	2 862,37	10 868 856,48
35.10.63.1. Luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja korvauksesta aiheutuvat menot	17 138 066,42	10 465 794	-8 554,74	10 465 794,00	10 457 239,26	8 554,74	194 479,59	10 660 273,59	2 862,37	10 648 856,48
35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK)(enintään)	120 000,00	100 000	0,00	100 000,00	100 000,00	0,00	171 097,07	271 097,07	0,00	220 000,00
35.10.64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)	4 500 000,00						9 000 000,00	9 000 000,00	0,00	4 500 000,00
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (s3v)	1 000 000,00	1 000 000	0,00	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	2 000 000,00	3 000 000,00	0,00	2 000 000,00
35.10.66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (s2v)	1 732 000,00	1 812 000	1 783 531,87	28 468,13	1 812 000,00	0,00	41 297,61	1 853 297,61	1 824 829,48	28 468,13
35.20.02. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (s3v)	7 750 000,00						6 818 355,54	6 818 355,54	2 105 460,72	4 712 894,82
35.20.64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (s3v)	20 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Määrärahatilit yhteensä	107 171 220,52	99 665 657	53 670 595,89	45 986 506,05	99 657 101,94	8 554,74	55 602 331,55	153 823 187,55	86 235 563,11	61 934 528,20

Kirjanpitoyksikön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €)								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö	Vuoden 2018 valtuudet						Talousarvio- menot 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve 2020	Määräraha- tarve 2021	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa 2019 TA:ssa						
35.10.61. Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen		1 000		1 000		1 000		0					
Aiempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		1 000		1 000		1 000		0					
35.10.63. Luonnonsuojelun hankinta- ja korvausmenot		10 000		10 000		10 000		0					
Aiempien vuosien valtuudet													
Vuonna 2018 käytettävissä olleet valtuudet		10 000		10 000		10 000		0					
Yhteensä		11 000		11 000		11 000		0					

3 Tuotto- ja kululaskelma

	1.1. – 31.12.2018		1.1.– 31.12.2017	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	5 202,00		10 375,00	
Muut toiminnan tuotot	<u>925 636,95</u>	930 838,95	<u>741 074,47</u>	751 449,47
TOIMINNAN KULUT				
Aineet tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	53 335,06		52 668,09	
Henkilöstökulut	17 120 895,73		16 126 748,27	
Vuokrat	26 685,67		36 458,17	
Palvelujen ostot	12 081 844,81		10 432 690,29	
Muut kulut	2 810 485,96		1 764 253,15	
Poistot	3 384,00		3 384,00	
Sisäiset kulut	<u>6 514 754,61</u>	<u>-38 611 385,84</u>	<u>7 540 481,94</u>	<u>-35 956 683,91</u>
JÄÄMÄ I		-37 680 546,89		-35 205 234,44
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	1 000 457,19		274,42	
Rahoituskulut	<u>-40,52</u>	1 000 416,67	<u>-31,92</u>	242,50
JÄÄMÄ II		-36 680 130,22		-35 204 991,94
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Kulut				
Elinkeinoelämälle	38 359 524,38		33 693 847,26	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 848 900,42		2 239 027,81	
Kotitalouksille	0,00		474,44	
Ulkomaille	1 824 829,48		1 705 303,63	
Talousarvion ulkopuolella oleville valtion rahastoille	<u>6 000 000,00</u>	<u>-48 033 254,28</u>	<u>3 000 000,00</u>	<u>-40 638 653,14</u>
JÄÄMÄ III		-84 713 384,50		-75 843 645,08
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonnäisäverot	60,39		65,81	
Suoritetut arvonnäisäverot	-1 757 070,98	<u>-1 757 010,59</u>	-1 401 842,31	<u>-1 401 776,50</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>-86 470 395,09</u>		<u>-77 245 421,58</u>

4 Tase

VASTAAVAA	31.12.2018		31.12.2017	
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>367 233,52</u>	367 233,52	<u>0,00</u>	0,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Kalusteet	<u>6 486,00</u>	6 486,00	<u>9 870,00</u>	9 870,00
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>	<u>51 953 630,00</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		52 327 349,52		51 963 500,00
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	0,00		365,00	
Siirtosaamiset	49 989,98		31 754,13	
Muut lyhytaikaiset saamiset	11 077,40		11 191,69	
Ennakkomaksut	<u>0,00</u>	<u>61 067,38</u>	<u>31 200,00</u>	<u>74 510,82</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		61 067,38		74 510,82
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>52 388 416,90</u>		<u>52 038 010,82</u>

VASTATTAVAA	31.12.2018		31.12.2017	
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	230 590 552,26		230 590 552,26	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-232 456 977,37		-233 025 301,88	
Pääoman siirrot	85 157 357,31		77 813 746,09	
Tilikauden tuotto-/kulujaäämä	<u>-86 470 395,09</u>	<u>-3 179 462,89</u>	<u>-77 245 421,58</u>	<u>-1 866 425,11</u>
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdistytilit	40 440 600,36		40 161 929,10	
Saadut ennakot	211 514,11		298 258,47	
Ostovelat	9 331 761,49		9 506 525,72	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	354 715,18		332 235,74	
Edelleen tilitettävät erät	364 414,92		308 526,27	
Siirtovelat	3 303 033,44		3 286 460,63	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>1 561 840,29</u>	<u>55 567 879,79</u>	<u>10 500,00</u>	<u>53 904 435,93</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		55 567 879,79		53 904 435,93
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>52 388 416,90</u>		<u>52 038 010,82</u>

5 Liitetiedot

5.1 Tilinpäätöslitteet

Liite 1: Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Liite 15: Velan muutokset

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Tilinpäätöksen liite 1

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja vertailtavuus

1. Budjetointia koskevat muutokset

Momentin 35.10.22 perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää enintään 94 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 6) sekä 34 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja 38 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin.

Momentin 35.10.61 perusteluja täydennettiin siten, että määrärahaa saa käyttää myös Kansallisen kestävän kaupunkikehityksen ohjelmasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Momentin 35.20.52 perusteluja muutettiin siten, että määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamiseen. Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin rakentamisella tarkoitetaan asuinkiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton latausmahdollisuus vähintään viidellä autopaikalla. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös latauslaitteeseen liittyviin kustannuksiin, mikäli latauslaitteet ovat avustusta hakevan yhteisön omistuksessa. Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonalisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvetarvituksen ja suunnittelun kohtuulliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskus tekee avustuspäätökset suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan.

Momentin 36.20.60 perusteluja muutettiin siten, että vuonna 2018 saa valtion asuntorahastosta varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 3 000 000 euroa siten kuin aravavuokratulojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty ja vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 104 000 000 euroa.

2. Käytetty valuuttakurssi

Myyntisaamisiin ei tilinpäätösvaiheessa sisältynyt valuuttamääräisiä eriä.

Ostovelloissa on tilinpäätöksessä kaksi DKK-laskua, yksi USD-lasku ja yksi SEK-lasku, joiden valuuttakurssina on käytetty Euroopan keskuspankin noteeraamia valuuttakursseja 31.12.2018 muutettaessa velat Suomen rahaksi.

3. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet eivät ole olennaisilta osin muuttuneet eivätkä vaikuta tilikauden tuotto- ja kulujäämään eivätkä ta-
seessa ilmoitettavien erien muodostumiseen.

4. Aikaisempiin vuosiin kohdistuvat erät

Olennaisia aikaisempiin vuosiin kohdistuvia virheiden oikaisuja ei tilivuoden aikana tehty.

5. Tilinpäätösvuoden vertailtavuus

Tilinpäätös on vertailtavissa edelliseen vuoteen.

6. Olennaisimmat muutokset tilinpäätösvuoden jälkeisissä tapahtumissa

Valtion virka- ja työehtosopimuksessa sopimuskaudelle 2018-2020 (9.3.2018) on sopimuksen 6 §:ssä kirjattu, että virkamiehelle ja työntekijälle, jonka palvelussuhde on alkanut viimeistään 3.9.2018 ja palvelussuhde on keskeytymättä jatkunut 18.11.2018 saakka, maksetaan tammikuun 2019 palkanmaksun yhteydessä erillinen kertaerä. Kertaerä on suuruudeltaan 9,2 % yleisen virka- ja työehtosopimuksen 7 §:n mukaisesta kuukausipalkkauksesta. Kertaerää ei ole jaksotettu tilikaudelle 2018, vaan se kirjataan kokonaisuudessaan tilikauden 2019 menoksi.

Tilinpäätöksen liite 2

Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2018	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %					
Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2017	Talousarvio 2018 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2018 määrärahojen		Tilinpäätös 2018	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
				käyttö vuonna 2018	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2018	Käyttö vuonna 2018 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
30.01.01.	Bruttomenot			23 952,25		140 000,00				253 995,32	
Maa- ja metsätalousministeriön	Bruttotulot			0,00		0,00				0,00	
toimintamenot (nettob)(s2v)	Nettomenot	330 000,00	140 000	23 952,25	116 047,75	140 000,00	0,00	230 043,07	370 043,07	253 995,32	116 047,75
35.01.01.	Bruttomenot	27 593 033,74	26 804 000	12 274 851,36		26 864 400,74				26 168 699,05	
Ympäristöministeriön	Bruttotulot	727 033,74	800 000	860 400,74		860 400,74				893 434,79	
toimintamenot (nettob)(s2v)	Nettomenot	26 866 000,00	26 004 000	11 414 450,62	14 589 549,38	26 004 000,00	0,00	13 860 813,64	39 864 813,64	25 275 264,26	14 589 549,38

Tilinpäätöksen liite 3

Arviomäärärahojen ylitykset

Pääluokan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	6 435 000,00	-1 276 638,75	-19,8
35.01.29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot	6 435 000,00	-1 276 638,75	-19,8
Pääluokat yhteensä	6 435 000,00	-1 276 638,75	-19,8

Tilinpäätöksen liite 4

Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääloukan ja tilijaottelun numero ja nimi. Tilijaottelut eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala		
Vuosi 2016		61 863,52
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	61 863,52	61 863,52
35. Ympäristöministeriön hallinnonala		5 582 677,98
Vuosi 2016		5 582 677,98
35.10.61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (s3v)	31 580,91	
35.10.63.2. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettavat palkkiot (EK) (enintään) (s3v)	51 097,07	
35.10.64. EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (s3v)	4 500 000,00	
35.10.65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (s3v)	1 000 000,00	
Pääloukat yhteensä		5 644 541,50
Vuosi 2016		5 644 541,50

Tilinpäätöksen liite 5

Henkilöstökulujen erittely

	2018	2017
Henkilöstökulut	14 609 223,34	13 818 515,23
Palkat ja palkkiot	14 454 345,43	14 018 009,53
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	154 877,91	-199 494,30
Henkilösivukulut	2 511 672,39	2 308 233,04
Eläkekulut	2 313 741,87	2 172 404,13
Muut henkilösivukulut	197 930,52	135 828,91
Yhteensä	17 120 895,73	16 126 748,27
 Johdon palkat ja palkkiot, josta	 683 623,57	 674 955,55
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	0,00	0,00
Johto	720,00	720,00
Muu henkilöstö	0,00	0,00

Tilinpäätöksen liite 6

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 7

Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 8

Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot	2018	2017	Muutos 2018–2017
Korot euromääräisistä saamisista	409,31	224,02	185,29
Osingot	1 000 047,88	50,40	<u>999 997,48</u>
Rahoitustuotot yhteensä	1 000 457,19	274,42	1 000 182,77

Rahoituskulut	2018	2017	Muutos 2018–2017
Korot euromääräisistä veloista	40,52	31,92	<u>8,60</u>
Rahoituskulut yhteensä	40,52	31,92	8,60
Netto	1 000 416,67	242,50	1 000 174,17

Tilinpäätöksen liite 9

Talousarvionaloudesta annetut lainat

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 10

Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	31.12.2018						31.12.2017	
	Kappale määrä	Markkina- arvo	Kirjanpitoarvo	Omistus- osuus %	Myynti- oikeuksien alaraja %	Saadut osingot	Markkina- arvo	Kirjan- pitoarvo
Julkisesti noteeratut osakkeet ja osuudet	84	756,00	630,00	0,00	0,00	47,88	765,24	630,00
Aktia Pankki Oyj:n A-osakkeet	84	756,00	630,00	0,00	0,00	47,88	765,24	630,00
Julkisesti noteeraamattomat osakkeet ja osuudet	6 300 640	0	51 953 000,00	0,00	0,00	1 000 000,00	0,00	51 953 000,00
NEFCO Carbon Fund			1 000 000,00					1 000 000,00
Kuntarahojitus Oyj:n B-osakkeet	6 250 000		20 000 000,00	16,00	0,00	1 000 000,00		20 000 000,00
A-Kruunu Oy	50 640		30 953 000,00					30 953 000,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			51 953 630,00		0,00	1 000 047,88		51 953 630,00

	31.12.2018	Kirjanpitoarvo 31.12.2017
Liikelaitos	0,00	0,00
- Peruspääoma	0,00	0,00
- Muu oma pääoma	0,00	0,00
...		
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset	0,00	0,00
...		
Yhteensä	0,00	0,00

Tilinpäätöksen liite 11

Taseen rahoituserät ja velat

Ympäristöministeriöllä ei ole taseeseen sisältyviä rahoituseriä ja velkoja.

Tilinpäätöksen liite 12

Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut vastuut

Ympäristöministeriöllä ei ole myönnettyjä takauksia ja takuita.

Muut monivuotiset vastuut ja valtion toissijaiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

Ympäristöministeriössä ei ole yli 500 000 euron monivuotisia vastuita.

Tilinpäätöksen liite 13

Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Ympäristöministeriöllä ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

Tilinpäätöksen liite 14

Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Rahastot		
Öljysuojarahasto	40 440 600,36	<p>Öljysuojarahasto on ympäristöministeriön hoidossa oleva valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto.</p> <p>Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahinkoja ja niiden torjunnan kustannuksia sekä hankinta- ja ylläpitokustannuksia</p> <p>Öljysuojarahaston varoista voidaan myös harkinnanvaraisesti korvata öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistamiskustannuksia.</p> <p>L öljysuojarahastosta (1406/2004)</p>

Tilinpäätöksen liite 15

Velan muutokset

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 16

Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Ympäristöministeriöllä ei ole ilmoitettavaa.

Tilinpäätöksen liite 17

Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Ympäristöministeriön tilinpäätöksessä on annettu oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätöslaskelmissa ja niiden liitteenä annetuissa tiedoissa sekä toimintakertomuksessa.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty

Helsingissä 26.2.2019

Asunto-, energia- ja ympäristöministeri

Kimmo Tiilikainen

Kansliapäällikkö

Hannele Pokka

Tilintarkastajan merkintä

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastanut tämän tilinpäätöksen ja tarkastuksesta on annettu tilintarkastuskertomus . .2019.

Helsingissä . .2019

Ympäristöministeriön vuoden 2018 tilinpäätös koostuu toimintakertomuksesta, talousarvion toteutumista kuvaavista toteutumalaskelmista, tuottoja ja kuluja kuvaavasta tuotto- ja kululaskelmasta, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavasta taseesta ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista.

Tilinpäätökseen sisältyvä toimintakertomus sisältää johdon katsauksen toimintaan sekä raportoinnin ministeriön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, kuvauksen toiminnallisesta tehokkuudesta, tuotoksista ja laadunhallinnasta sekä henkisten voimavarojen hallinnasta. Toimintakertomus sisältää myös sisäisen valvonnan arviointilausuman, kokonaisarviointien tulokset ja yhteenvedot väärinkäytöksistä.

